

Årsrapport för det
brottsförebyggande arbetet 2016

Innehåll

Inledning och bakgrund	1
Brottsförebyggande arbete 2016	3
Medborgarlöftesarbetet tongivande	3
Våldsbejakande extremism i fokus	3
Ny strategi för ANDT-arbetet	4
Fortsatta problem med styrning	5
Brås stöd till brottsförebyggande arbete under 2016	7
Höjd kunskapsnivå med webbaserad utbildningssatsning	7
Processtöd i tre typområden	9
Utveckling av brottsförebyggande arbete med tre inriktningar	11
Ekonomiskt stöd	17
Spridning av god praktik och annat stöd	22
Fortsatt stöd till samverkan mellan kommun och polis	25
Omvärldsbevakning och nätverkande	31
Erfarenheter från Brås utvecklingsarbete under 2016	35
Uthålligt arbete kräver kunskap och struktur	35
Ökade ambitioner och befintliga resurser	35
Mötet mellan forskning och praktik	36
En ny riktning i det brottsförebyggande arbetet	36
Referenser	38

Inledning och bakgrund

I budgetpropositionen för 2015 uttalade regeringen en ambition att förstärka och utveckla det brottsförebyggande arbetet med målet är att det ska finnas ett strukturerat brottsförebyggande arbete i hela landet.

I november 2015 återrapporterade Brå regeringsuppdraget *Förstärkt stöd till – och samordning av – det lokala brottsförebyggande arbetet*. Vi hade fått i uppdrag att beskriva hur utvecklingsbehoven såg ut i det lokala brottsförebyggande arbetet och hur det skulle kunna förstärkas och samordnas. Regeringen ville också veta bland annat hur en särskild samordnare för det brottsförebyggande arbetet skulle kunna knytas till Brå.

I återrapporteringen redogjordes för det brottsförebyggande arbetet i Sverige vid tillfället för rapporteringen och bedömningen vilade på en rad studier av arbetet ur olika aspekter under de senaste åren. Brå har vid flera tillfällen inventerat och utvärderat det lokala brottsförebyggande arbetet och återkommande konstaterat att det finns behov av ett fortsatt och förstärkt statligt stöd till lokala aktörer.

Det som framkom i studierna är att det lokala brottsförebyggande arbetet

- är välorganiserat men att näringsliv och civilsamhälle saknas
- får låg prioritet och lite resurser
- lider av perspektivträngsel
- inte i tillräcklig utsträckning är kunskapsbaserat
- är i stort behov av kunskap och stöd
- inte utvecklas.

De förslag som Brå gav för att tillmötesgå behoven var bland annat att

- det stöd som myndigheten Brå ger i dag förstärks och utgör den nationella stöd- och samordningsfunktionen för lokalt brottsförebyggande arbete i Sverige
- det till den nationella stöd- och samordningsfunktionen knyts en särskild samordnare för brottsförebyggande arbete som utses av regeringen
- det inrättas brottsförebyggande samordnare vid landets länsstyrelser.

Brå har sedan 1997 haft ett särskilt anslag (drygt sju miljoner kronor årligen) för stöd till lokalt brottsförebyggande. Det utökades med 200 procent inför 2016 och under året pågick därför ett intensivt arbete med att utöka och bygga upp den nya verksamheten som ska utgöra ett nationellt stöd och en samordningsfunktion för lokalt brottsförebyggande arbete i Sverige.

Den 16 februari 2017 fick Brå i uppdrag att årligen beskriva det brottsförebyggande arbetet i en årsrapport (Ju 0062/17). Den här rapporten är den första i det slaget som har ett starkt fokus på att beskriva uppbyggnaden och utvecklandet av den verksamhet som Brå bedriver i form av stöd till lokalt brottsförebyggande arbete. I kommande rapporter ger vi en mer utförlig beskrivning av verksamheten och organisationen av regionalt och lokalt

brottsförebyggande arbete. Dessutom kommer mer utförliga bedömningar av utvecklingsbehov att göras.

Brå bedömer att vi i stora drag kan utgå från att den beskrivning av det lokala brottsförebyggande arbetet som gjordes i återrapporeringen av regeringsuppdraget fortfarande gäller. Några händelser och skeenden under 2016 har dock påverkat det brottsförebyggande arbetet och några nya genomlysningar av arbetet har också gjorts. Inledningsvis kommer detta därför att beskrivas.

Brottsförebyggande arbete 2016

År 2016 innebar stora utmaningar för svenska myndigheter: polisens omorganisation, det rådande säkerhetsläget och den ökade migrationen till Sverige, för att nämna några. Utmaningarna har inneburit att resurser omallokerats men också ett större behov av brottsförebyggande arbete. Dessutom har arbetet intensifierats, ofta på grund av direkta händelser i omvärlden eller olika nationella initiativ. Nya uppföljningar och utvärderingar av det brottsförebyggande arbetet har också genomförts av bland andra polisen, Statskontoret och Brå. Den bild som framkommit stärker bilden i Brås svar till regeringen år 2015 och ger i några fall nya infallsvinklar.

Här beskrivs först några av de initiativ som påverkade arbetet under 2016 och resultat från några nya granskningar av det brottsförebyggande arbetet som genomförts.

Medborgarlöftesarbetet tongivande

I samband med omorganisationen av polisen till en myndighet och införandet av en ny styrmodell introducerades också ett nytt inslag i det lokala brottsförebyggande arbetet, nämligen medborgarlöften. Ett medborgarlöfte är ett arbete eller åtgärd som kommunen och/eller polisen åtar sig att göra och som ska kommuniceras till medborgarna. Medborgarlöftena ska föregås av en medarbetardialog och en medborgardialog, och momenten är integrerade i den modell för det lokala brottsförebyggande arbetet som beskrivs i Brås, polisens och SKL:s gemensamma samverkanshandbok.¹ Enligt Polismyndighetens årsredovisning hade 86 procent av Sveriges 290 kommuner samverkansöverenskommelse med polisen vid utgången av 2016. I fler av kommunerna, 95 procent, fanns också medborgarlöften. De flesta medborgarlöften avser ett arbete för att öka tryggheten och den polisiära närvaron genom olika typer av riktade kontroller och övervakningar: i trafiken, av fordon och i sammanhang där alkohol och droger kan förekomma (Polismyndighetens årsredovisning 2016). Polisens interna granskning av det brottsförebyggande arbetet inom ramen för samverkansöverenskommelser visar på väsentliga brister. Det saknas en definition av vad som är brottsförebyggande arbete. Vidare är de organisatoriska förutsättningarna för arbetet svaga. Det saknas dessutom tillräcklig kompetensförsörjning om brottsförebyggande arbete. Därutöver finns det brister i polisens uppföljning och utvärdering av genomförda åtgärder då de till liten utsträckning undersöker effekterna av arbetet.

Våldsbejakande extremism i fokus

En annan aktuell fråga som i hög grad påverkade det lokala brottsförebyggande arbetet under 2016 var våldsbejakande extremism. Händelser i världen och Sverige gav aktualitet åt frågan tillsammans med det arbete som den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extre-

¹ Brå har varit involverade i implementeringen av detta vilket beskrivs senare i denna rapport.

mism bedrev. En fjärdedel av kommunerna uppgav att de har våldsbejakande extremistiska grupper i sin kommun, enligt den nationella samordnaren på området. Högerextremism är mest förekommande och näst mest förekommande är islamistisk extremism. Det finns även problem med vänsterextremism.

I juni överlämnade den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism en nationell strategi för hur Sverige ska arbeta förebyggande för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Den slår tydligt fast att det förebyggande arbetet inte kan reduceras till brottsförebyggande insatser från de rättsvårdande myndigheternas sida. Det är kommunens medarbetare, lokala poliser och det civila samhället som har möjligheten att förebygga våldsbejakande extremism. Enligt strategin kan ett sådant arbete bedrivas inom ramarna för exempelvis lokala brottsförebyggande råd och grupper med skola, socialtjänst och polis (SSP-grupper) eller inom sociala insatsgrupper (SIG-grupper). För att skapa långsiktig samverkan bör det finnas handlingsplaner som förtydligar polisens och kommunens roller. Dessutom rekommenderas kommunerna att ingå avtal med civilsamhället, liknande idéburet offentligt partnerskap (IOP).

Många av landets kommuner har utsett en lokal samordnare för arbetet mot våldsbejakande extremism. Den lokala samordnarens uppgift är att kartlägga den lokala problembilden och behovet av kompetens för att tydliggöra både arbetssätt och rollfördelning. Samordnarna för arbetet mot våldsbejakande extremism är ofta samma personer som samordnar det brottsförebyggande arbetet generellt, ibland även kombinerat med samordning av ANDT och/eller folkhälsoarbete.

Ny strategi för ANDT-arbetet

Under året presenterade även regeringen ANDT-strategin *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopings- och tobakspolitiken 2016–2020* (skrivelse 2015/16:86). I strategin framhålls att tillgänglighetsbegränsande insatser är de preventiva insatser som har starkast stöd i forskningen. Därför bedömer regeringen att detta fortsatt ska utgöra basen i den svenska ANDT-politiken. Folkhälsopolitikens övergripande mål är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen, och det gäller även personer som lever i en socialt utsatt situation till följd av missbruk eller beroende. Ett generellt preventivt arbete behöver därför kompletteras med insatser för att nå denna grupp.

I strategin nämns också att brottsförebyggande arbetet har beröringspunkter med det ANDT-förebyggande. Bland annat står att det brottsförebyggande arbetet innefattar ett brett spektrum av insatser och åtgärder som är riktade mot en rad områden. Mål och insatser för att begränsa tillgängligheten till ANDT sammanfaller många gånger med mål och insatser inom ett bredare brottsförebyggande arbete. Här finns goda förutsättningar för samverkan eftersom samverkan skapar ett mervärde ur flera perspektiv. Länsstyrelsernas och kommunernas kompetens och upparbetade samverkansformer inom ANDT-området kan utgöra en värdefull resurs i det regionala och lokala brottsförebyggande arbetet (regeringens skrivelse 2015/16:86 s. 41f.).

Fortsatta problem med styrning

Brås inventeringar har återkommande visat behovet av att ledningen i de aktuella organisationerna prioriterar det brottsförebyggande arbetet. Låg prioritet kan medföra att frågorna får lite resurser, att de bakas ihop med flera andra frågor (perspektivträngsel) och att arbetet med dem inte är tillräckligt kunskapsbaserat. Flera rapporter och uppföljningar vittnar om att det förebyggande arbetet många gånger har problem med otydliga uppdrag och otydlig ansvarsfördelning. I Polismyndighetens interna granskning av det brottsförebyggande arbetet påpekas exempelvis att några regioner har inrättat en brottsförebyggande strateg och/eller en brottsförebyggande ledare på polisområdesnivå medan andra väljer att avstå. Dessa funktioner är tänkta att ansvara för den regionala och lokala brottsförebyggande processen samtidigt som de ska ha överblick över samverkansöverenskommelser och medborgarlöften. (Internrevisionen s. 19–20) Även Statskontoret belyser problematiken med styrning i sin granskning av det brottsförebyggande arbetet mot ungdomsbrottslighet. (Statskontoret (2016) Bilaga 2 Fallstudie 3 Brottsförebyggande arbete mot ungdomsbrottslighet till rapporten *Utvecklad styrning – om sammanhållning och tillit i förvaltningen*). Flera intervjupersoner i granskningen beskriver att olika aktörer upplever sitt uppdrag på olika sätt. Exempelvis uppfattas det inte som polisens uppdrag att arbeta med social brottsprevention medan det inte ligger i skolans uppdrag att arbeta förebyggande mot ungdomsbrottslighet. Polisen arbetar ändå med social brottsprevention eftersom de befinner sig i närheten av målgruppen och har mycket information om den.

Dessutom framhåller Statskontoret i sin rapport att samverkan många gånger är personbunden, vilket gör etablerade samverkansytor sårbara. Flera av de som intervjuats har beskrivit att personalomsättningen inom polisen och socialtjänsten skapar utmaningar i samverkan. Personalomsättningen bidrar till att det är svårt att förvalta kompetens och det finns risk att kompetens försvinner om personer slutar. Samtidigt upplever en del intervjupersoner att det finns tillräckliga resurser för att lyckas med samverkan men att de behöver samordnas på lokal nivå. Hur samverkan ser ut och fungerar varierar också från stadsdel till stadsdel inom en kommun, enligt Statskontorets rapport. Exempelvis kan en stadsdel bemanna med fältassistenter vid oroligheter samtidigt som en annan inte gör det eftersom den anser att det är polisens uppdrag att närvara vid oroligheter. Enligt Statskontorets rapport är förebyggande arbete mot ungdomsbrottslighet i hög utsträckning lokalt styrt till följd av lokala politiska prioriteringar och satsningar. Respondenter har uttryckt att satsningar inom området upplevs vara politiska snarare än kunskapsbaserade.

Skillnader i synsätt mellan olika delar av landet kan innebära att stödet och skyddet till medborgare varierar. Exempelvis visar Brås rapport *Stöd till avhoppare från kriminella grupperingar* att avhoppare utanför storstadsområdena riskerar att få ett stöd som är mindre omfattande och mindre specialiserat. Avhoppare som bor i storstäderna kan få stöd av särskilda myndighetsdrivna avhopparverksamheter som erbjuder skraddarsydda lösningar. I andra delar av landet kan avhoppare få stöd av icke myndighetsdrivna avhopparverksamheter – under förutsättning att kommunen betalar för den insatsen – eller av reguljär offentlig verksamhet, framför allt socialtjänsten, kriminalvården och polisen.

Även Brå har visat att en tydlig ledning är avgörande för att samverkansarbete ska fungera optimalt. Det framgår av vår utvärdering av projektet Fenix, som inleddes 2014 på Järvafältet. Satsningen hade syftet att lokalt minska brottsligheten, öka tryggheten och öka förtroendet för polisen samt att förbättra arbetsmiljön för poliser i yttre tjänst. Utvärderingen tyder på att vissa typer av brott, såsom lägenhetsinbrott och personrån, har minskat något i de aktuella områdena. Däremot upplever de boende inte att ordningsproblemen har minskat och att otryggheten snarare har ökat. Förtroendet för polisen bland de boende var oförändrat och polisen hade själva en mer negativ syn på den egna arbetsmiljön. Enligt rapporten bör vissa aspekter beaktas för att satsningar av liknande slag ska få avsedd effekt. Det gäller framför allt vikten av att ta fram gemensamma problembilder och mål, att skapa samsyn mellan olika arbetsgrupper och att ha en tydlig ledning och bättre samverkan med andra aktörer.

Sammantaget visar uppföljningarna att det brottsförebyggande arbetet behöver förstärkas. Bland annat behövs bättre samverkan mellan berörda aktörer, främst på nationell nivå, för att säkra en likvärdighet. Samverkan på lokal nivå behöver bli mindre personbunden och få en tydligare styrning.

Brås stöd till brottsförebyggande arbete under 2016

Fram till 2016 gav Brå stöd till brottsförebyggande arbete genom bland annat olika skrifter och handböcker, ekonomiskt stöd, utvecklingsprojekt och konferensen Råd för framtiden. När verksamheten för 2016 planerades hade svaret på regeringsuppdraget precis lämnats till regeringen (*Förstärkt stöd till – och samordning av – det lokala brottsförebyggande arbetet*) och det föll sig därför naturligt att utgå från slutsatserna från det arbetet och en dialog med Regeringskansliet i planeringen av arbetet.

I regeringsuppdraget utgick Brå från studier och inventeringar av de lokala behoven samt en genomgång av det befintliga stödet, och redovisade i sitt svar till regeringen följande behov:

- Höjd lägstanivå om grunderna i det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet.
- Mer utveckling och innovation.
- Höjd prioritet och samordning.

Flera av de förslag till insatser som gavs i regeringsuppdraget har inletts och förverkligats under 2016. Det innebar en utökning av verksamheten med den föreslagna utbildningsatsningen, processtöd i tre olika typkommuner och utvecklingsarbete inom tre utvalda inriktningsområden. Det gäller en relativt stor utökning av verksamheten vid Brå med nya typer av aktiviteter som initialt krävde en mer grundläggande planering än vanligt och rekrytering av ny kompetens. Våren 2016 rekryterades fyra nya personer som var på plats i april–maj. Rent praktiskt innebar utökningen också att verksamheten behövde nya lokaler som stod färdiga i juni.

Höjd kunskapsnivå med webbaserad utbildningsatsning

I återrapporteringen av regeringsuppdraget om förstärkt stöd till brottsförebyggande arbete bedömde Brå att polis och kommun inte arbetar kunskapsbaserat i den utsträckning som vore önskvärt. Brå har i många år fått signaler från olika håll om att det lokala brottsförebyggande arbetet kan bli mer kunskapsbaserat och strukturerat. Även Riksrevisionen konstaterade i sin rapport om polisens brottsförebyggande arbete att detta arbete inte var tillräckligt kunskapsbaserat. Brå gjorde även en målgruppsundersökning 2014, och i den menade 40 procent av de tillfrågade att de inte hade tillräcklig kompetens för att arbeta kunskapsbaserat. Därför föreslog Brå i återrapporteringen en grundläggande basutbildning för att höja kunskapsnivån för de som arbetar med brottsförebyggande och trygghetskapande frågor. Arbetet inleddes under 2016.

Den tilltänkta målgruppen är de personer som på daglig basis arbetar med brottsförebyggande och trygghetsskapande frågor inom t.ex. kommuner och stadsdelsförvaltningar. Polisen är också en målgrupp, inte minst genom att de ofta samverkar med kommuner eller stadsdelsförvaltningar.

För att utforma ramarna för och innehållet i utbildningen genomförde Brå en enkätundersökning som riktade sig till kommunernas och stadsdelsförvaltningarnas kontaktpersoner för brottsförebyggande arbete (drygt 300 personer). Undersökningen pågick under våren och cirka 100 av de drygt 150 svarande uttryckte intresse för att delta i utbildningen. Detta bekräftade tidigare bedömningar av behovet. Kontaktpersonerna fick även svara på frågor om sina förutsättningar för att kunna delta, exempelvis hur mycket tid de kunde avsätta för studier under en arbetsvecka. Denna fråga ombads de svarande också att diskutera med sin arbetsledning.

Utifrån svaren beslutades det att utbildningen ska vara kostnadsfri och lättillgänglig, utan krav på att deltagarna ska resa och därmed vara borta från jobbet. Omfattningen bör inte överstiga en arbetsdag per vecka och kursens längd inte överstiga sex veckor, d.v.s. 30 timmar. Följaktligen kommer kurserna att vara webbaserade och genomföras via en särskild lärplattform, där studerandet kan ske på valfri plats under förutsättning att man har tillgång till internet.

Medan Brå utformade utbildningsatsningen pågick en likartad utbildningsplanering inom Polismyndigheten. Brå och Polismyndigheten har därför haft kontinuerlig kontakt för att undersöka i vilken utsträckning det skulle vara aktuellt att samverka. Ett syfte med utbildningssamverkan skulle vara att låta poliser och kommunanställda utbildas under gemensamma former och därigenom stimulera till perspektivutbyten som kan vara värdefulla i det vardagliga brottsförebyggande arbetet. Gällande de nyutnämnda kommunpoliserna beslutade Polismyndigheten att skapa en universitetsutbildning omfattande 7,5 hp, vilken genomfördes hösten 2016. Samtidigt uttryckte Polismyndigheten ett intresse för att uppmana andra poliser, t.ex. områdespoliser, att delta i Brås basutbildning. Diskussioner om fortsatt samarbete runt utbildning pågick under 2016.

Efter sommaren upphandlade Brå en lärplattform och under senhösten planerades lärandeformer och kursinnehåll. Då det handlar om en basutbildning på nybörjarnivå är ett av kursmålen att deltagarna ska kunna redogöra för grundläggande brottsförebyggande begrepp. Kursens längd är sex veckor och den omfattar cirka 30 timmars studier, vilket förhoppningsvis ska kunna skapa en god genomströmning. Bland lärandeformerna finns diskussionsövningar, förinspelade föreläsningar, Brå-poddar och egen inläsning. I en del av lärandet kommer deltagarna att få arbeta med arbetsmaterial från sina respektive kommuner och områden.

Den beräknade studietiden per vecka är cirka fem timmar, och denna tid lägger deltagarna till största delen upp själva. Kursen är webbaserad och lärandet sker via en lärplattform. Vid inloggning finns en instruktionsfilm för lärplattformens funktioner som alla rekommenderas att ta del av. En stor del av studierna bedrivs på egen hand genom att exempelvis lyssna på poddar, läsa litteratur och titta på förinspelade miniföreläsningar. Samtidigt finns det inslag av utbyte med andra kursdeltagare genom exempelvis diskussions-

forum som även kursledaren följer och är aktiv i. Det finns instruktioner för varje studievecka men kursledaren följer lärandeaktiviteterna och är tillgänglig för att svara på frågor. Kursen avslutas med en skriftlig inlämningsuppgift som också kommer att bedömas och kommenteras av kursledaren. Deltagare som klarar kursen får ett bevis på genomförd utbildning.

För att göra utbildningen känd för målgrupperna finns en sida på Brås webbplats med en anmälningsfunktion. I slutet av november hade 115 personer anmält sitt intresse för utbildningen. Pilotkursen startade i januari 2017 med cirka 25 deltagare. En strategi för rekryteringen var att skapa en grupp med blandade kompetenser i syfte att stimulera till perspektiv- och erfarenhetsutbyten mellan deltagarna. Rekrytering till den första ”skarpa” utbildningen, med start i april, pågår parallellt. Erfarenheterna från pilotkursen kommer att tas i beaktande inför denna.

Rätt genomförda utbildningar ger långsiktiga resultat på det brottsförebyggande arbetet; det har visats förut, och här har Brå utvecklat en lättillgänglig utbildning för sådana som behöver grunderna i brottsförebyggande arbete. Det är samtidigt en flexibel lösning där målgrupperna kan utökas och innehållet varieras utifrån behov, förutsatt att resurser finns.

Processtöd i tre typområden

Kommunerna uttrycker ett tydligt behov av kunskapsstöd från Brå för att kunna utveckla det lokala brottsförebyggande arbetet. Vilken typ av stöd som efterfrågas varierar. Vissa kommuner och samordnare har lång erfarenhet av brottsförebyggande arbete medan andra är mindre rutinerade. Det finns många kommuner som är nybörjare inom området, eller som under en tid har haft ett lågt prioriterat brottsförebyggande arbete och därför inte kunna driva arbetet framåt. I sådana kommuner kan det exempelvis handla om att den lokala samordnaren vill öka sina kunskaper för att kunna sprida dem vidare, till såväl politiker som allmänhet. Något som också efterfrågas är metodstöd i hur kommunen bör handla utifrån en identifierad problembild. De erfarna kommunerna vill i stället ha stöd i att vidareutveckla sitt arbete. Även inom den nya Polismyndigheten finns det ett stort behov av stöd då många poliser är nya på sina positioner.

I återrapporteringen till regeringen beskrev Brå hur det brottsförebyggande arbetet skulle kunna utvecklas genom ett nära processtödande arbete av konsultativ karaktär, helst i återkommande direktkontakt under en lite längre period. Brås förslag var att myndigheten väljer ut ett antal typkommuner som kan antas representera olika lokala problembilder eller andra förutsättningar. Därefter får de ett kontinuerligt stöd genom processen för det lokala brottsförebyggande arbetet, från kartläggning och val av insatser till implementering, genomförande och uppföljning. Det gäller alltså ett djupgående utvecklingsarbete som bara kan genomföras på ett fåtal platser. Tanken var också samtidigt beskriva de lokala brottsförebyggande rådens arbete med både svårigheter och framgångar, och sprida erfarenheterna till andra via t.ex. artiklar på Brås webbplats, under sidan Förebygga brott. På så sätt kan lärdomar och inspiration nå även dem som inte direkt tar del av processtödet.

År 2016 började Brå därför ge ett riktat processtöd till tre typområden, i syfte att stödja utvecklingen av ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete. Syftet med metodutvecklingen är att höja den generella medvetenheten om kunskapsbaserat arbete inom Polismyndigheten och landets kommuner.

Brå utformar processtödet till dessa typområden utifrån de lokala förutsättningarna, i syfte att vässa förmågan att prioritera mellan problem, ta fram och analysera lägesbilder och sätta lokala mål för det brottsförebyggande arbetet. Dessa typområden utgörs av

1. fördjupning av välutvecklat brottsförebyggande arbete
2. brottsförebyggande arbete som är ny- eller omstartat
3. brottsförebyggande arbete för mindre kommuner med särskilda utmaningar.

Brå har i samarbete med de lokala aktörerna skräddarsytt ett riktat processtöd till dessa typområden utifrån de lokala förutsättningarna.

Typområde I – analys

Målet för arbetet i typområdesgrupp I (fördjupning av välutvecklat brottsförebyggande arbete) är att de deltagande år 2018 ska ha tagit fram arbetsätt för att göra användbara analyser utifrån lägesbilder som ger bättre förutsättning för effektiva åtgärder. I projektet deltar erfarna och rutinerade brottsförebyggarkommuner såsom Södertälje, Örebro, Huddinge och Helsingborg i samarbete med nationella aktörer såsom Polismyndigheten, Örebro universitet och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

I det fortsatta arbetet kommer projektet att fokusera på två uppgifter:

- Identifiera och ta fram indikatorer för en grundläggande lokal lägesbild.
- Ta fram metodstöd för analyser.

Typområde II – ny- eller omstart

Målet för arbetet i typområde II (brottsförebyggande arbete som är ny- eller omstartat) är att de deltagande till år 2018 ska ha tagit fram lokala nulägesbilder, analyserat möjliga bakomliggande orsaker till identifierade brottsproblem och valt åtgärder. Detta ska ha följts av genomförande och uppföljning för att förebygga brottsligheten samt spridning av erfarenheterna till andra nyetablerade lokalpolisområden och nystartade lokala brottsförebyggande råd.

Två lokalpolisområden och tillhörande kommuner har tackat ja till att delta i projektet utifrån ovan utgångspunkter: lokalpolisområde Gotland och Ystad med tillhörande kommuner.

Hösten 2016 genomförde Brå förberedelsemöten med de två typområdena Gotland och Ystad. Syftet var att tydliggöra lokala behov och Brås uppdrag utifrån samverkansprocessen i lokalt brottsförebyggande arbete. Inför uppstarten av processtödet gjorde Brå, med hjälp av en upphandlad konsult, en så kallad community readiness-mätning.² Mätningen görs genom att intervjua ett antal nyckelpersoner för att undersöka polisens och kommunernas förutsättningar för att arbeta kunskapsbaserat inom ramen för samverkansprocessen i

² Community Readiness Model (CRM) är en forskningsbaserad och beprövad modell som enkelt kartlägger viktiga förutsättningar för en lyckad implementeringsprocess.

det brottsförebyggande arbetet. Denna mätning ger en nulägesbild och blir ett stöd inför det fortsatta genomförandet av processtödet.

Typområde III – mindre kommuner

Målet för arbetet i typområdesgrupp III (brottsförebyggande arbete för mindre kommuner med särskilda utmaningar) är att deltagarna till år 2018 ska ha tagit fram lokala nulägesbilder, analyserat möjliga bakomliggande orsaker till identifierade brottsproblem och valt åtgärder. De ska också ha genomfört och följt upp åtgärderna för att förebygga brottsligheten. Brå ska också (eventuellt tillsammans med Polismyndighetens utvecklingscentrum Nord och Länsstyrelsen i Västerbotten) ha spridit erfarenheterna till andra mindre kommuner och tillhörande lokalpolisområden.

Delprojektet för mindre kommuner med särskilda utmaningar i det brottsförebyggande arbetet är inlett i lokalpolisområde Södra Lappland som består av kommunerna Dorotea, Lycksele, Sorsele, Storuman, Vilhelmina och Åsele. Flertalet av dem har mycket få invånare.³

Delprojektet genomförs i tätt samarbete med Länsstyrelsen i Västerbotten och Polismyndighetens utvecklingscentrum Nord. Fokus i arbetet är att anpassa modellen för samverkan mellan kommun och polis till de områden som har låga kunskaper om och mycket små resurser för arbetet.

Erfarenheterna från stödet kommer sedan att spridas för att bidra till att höja den generella medvetenheten om kunskapsbaserat arbete inom Polismyndigheten och i landets kommuner.

Utveckling av brottsförebyggande arbete med tre inriktningar

Brå har konstaterat att det finns behov av nya brottsförebyggande arbetssätt. Brottsförebyggande arbete är ofta lågt prioriterat och det finns sällan resurser att lägga på något nydanande eller innovativt. De mer erfarna brottsförebyggarna påtalar dock ofta att det behövs nya arbetssätt och metoder, men gamla brottsförebyggande lösningar sätts ibland in oavsett problem och förändrade omständigheter. Brås undersökningar visar tydligt att det lokala arbetet ofta är likriktat och att det i hög grad är samma insatser som genomförs. Ett efterstätt område är de situationella insatserna för att förebygga brott. Brottsligheten förändras dessutom och därför behövs kunskap om hur man ska förebygga nya typer av brottslighet eller den brottslighet som ökar i omfattning. Brås bedömning i regeringsuppdraget *Förstärkt stöd till – och samordning av – det lokala brottsförebyggande arbetet* var att man bör göra satsningar på ett antal fokusområden som sträcker sig över flera verksamhetsår, för att på så vis utveckla ny spetskunskap om konkreta brottsförebyggande arbetssätt. Inom fokusområdena kan Brå ge ekonomiskt stöd för att stimulera utvecklingen, omvärldsbevaka, publicera information på webben, göra kunskapsgenomgångar, ta fram särskild statistik och utvärdera eller ge bidrag till utvärderingar inom de olika fokusområdena.

³ Dorotea 2 734 invånare, Lycksele 12 201 invånare, Sorsele 2 512 invånare, Storuman 5 936 invånare, Vilhelmina 6 808 invånare och Åsele 2 836 invånare.

Vid planeringen av arbetet för 2016 Brå från sin omvärldsbevakning och analyserna i regeringsuppdraget, och kom fram till tre inriktningar för utveckling som verksamheten skulle stimulera

1. brottsförebyggande arbete i socialt utsatta områden
2. situationell prevention
3. förebygga it-relaterad brottslighet och förebygga brott med hjälp av it.

Den första inriktningen sammanfaller med ett generellt fokusområde för Brå som helhet och baseras på myndighetens arbete med att identifiera angelägna utvecklingsområden. Här följer en beskrivning av vad som gjordes under 2016 inom de tre inriktningarna.

Inriktning 1 – socialt utsatta områden

Generellt finns ett stort behov av ett brottsförebyggande och trygghetskapande arbete som fungerar i det vardagliga löpande arbetet, såsom Brå beskrivit i regeringsuppdraget. I socialt utsatta områden är behovet ännu större. De socialt utsatta områden som varit det länge har inte sällan en väl uppbyggd organisation för brottsförebyggande arbete och ett kunskapsbaserat innehåll men där har samtidigt utmaningarna blivit större eller skiftat i karaktär. I mindre områden med social utsatthet och områden som inte tidigare varit socialt utsatta måste arbetet byggas upp och anpassas till de lokala behoven.

I de här områdena finns det behov av att både arbeta långsiktigt brottsförebyggande och trygghetskapande och mer incidentinriktat, så att man snabbt kan mobilisera samhällets gemensamma resurser. Arbetsätten *Effektiv samordning för trygghet* (EST) i Örebro och *Samverkan mot social oro i Västerort* är två exempel som är utvecklade för att hantera dessa behov och där metodstöd eller handböcker tagits fram. För att vidareutveckla denna metodik ska sju pilotområden pröva att arbeta utifrån handböckerna, och erfarenheterna ska bidra med ny kunskap som i sin tur ska sammanställas i en rapport med konkreta utvecklingsförslag. Syftet med projektet är att utveckla en lokalt förankrad arbetsmetodik (organisationsstruktur och arbetsätt) som fungerar i det vardagliga linjearbetet, och som integrerar ett händelseinriktat arbete med ett långsiktigt brottsförebyggande och trygghetskapande arbete. Arbetet ska fungera i socialt utsatta områden för att stärka tryggheten i områdenas offentliga miljö.

Utvecklingsprojektet med inriktning på socialt utsatta områden leds och finansieras av Brå men innehållet utvecklas i nära samarbete med olika representanter från polis, kommun, fastighetsägare och högskola och universitet i en extern projektgrupp. Innan det konkreta arbetet påbörjades förde Brå dialog med SKL, Polismyndigheten (UC Syd, UC Nord och andra delar inom NOA), forskare och enskilda lokala brottsförebyggande samordnare för att diskutera behoven av detta arbete. Därefter har handböckernas upphovspersoner och relevanta forskare tillfrågats om samarbete i projektet. Vidare har relevanta parter och personer identifierats för den externa projektgruppen. De träffades vid två tillfällen under 2016 för att fördela roller och ansvar.

För att bedöma förutsättningarna, följa utvecklingsarbetet och föreslå förbättringar har professor Per-Olof Hallin från Malmö Högskola kontrakterats för att göra en processutvärdering. Det finns en skärskild projektplan för detta

och en påbörjad design på frågeställningar. Per-Olof Hallin och Brås projektledare besökte varje kommun i projektet med början i december 2016. Totalt ska utvärderaren besöka kommunerna tre gånger under projektet. I uppdraget ingår att ta fram ett schema för hur kommunerna själva och/eller Brå kan utvärdera effekten av arbetet.

Eftersom socialt utsatta områden är i fokus finns det många andra aktörer som bedriver utvecklingsarbete och stöd med liknande syften. Under projektiden ska Brå därför föra dialog med relevanta parter och projektansvariga som genomför mer omfattande brottsförebyggande arbete med inriktning på utsatta områden. Dialogen ska identifiera på vilket sätt projekten och metoderna sammanfaller med eller påverkar varandra samt identifiera hur de eventuellt kan bidra till utvecklingen av detta projekt.

För att hitta lämpliga områden för projektet togs tre specifika kriterier fram:

1. Polisen ska ha identifierat området som utsatt. Polisens rapport *Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och önskade händelser* har legat till grund.
2. Kommun och polis behöver vara organisatoriskt rustade och tydligt motiverade, för att kunna fatta beslut och genomföra projektet.
3. Det bör finnas ett samverkansavtal mellan kommun och polis.

Det var sammanfattningsvis lätt att värva områden som var villiga att delta i projektet, för motivationen är stor att utveckla arbetssätt för ett fungerande brottsförebyggande arbete. Projektets områden är utvalda stadsdelar i Borlänge, Sollentuna, Botkyrka, Norrköping, Växjö, Borås och Malmö. I varje område är polis, kommun och lokal fastighetsägare huvudparter i samarbetet.

Ett uppstartsseminarium ägde rum i Stockholm den 15 november med 65 lokala områdesrepresentanter från polis, kommun och fastighetsägare. På seminariet presenterades tankarna bakom och ambitionerna med projektet, och återkopplingen som de medverkande gav var mycket positiv.

Under projektiden ska områdena i samverkan med processutvärderaren ta fram en gemensam lokal lägesbild för att utifrån denna identifiera relevanta samverkansparter (om andra eller fler bör ingå i projektet), ta fram en organisationsstruktur och utveckla ett arbetssätt i enlighet med den förslagna arbetsmetodiken. Vidare ska pilotområdena, med stöd av processutvärderare och utifrån seminariegenomgången, arbeta fram och välja relevanta checklistor, göra kartläggningar och analyser och identifiera lämpliga åtgärder och aktiviteter utifrån lägesbilden. Pilotområdena ska även ta fram ett schema för hur de ska utvärdera sitt lokala arbete. Pilotområdena ska bidra med sina kunskaper till projektet, utifrån sina erfarenheter av att pröva arbetsmetodiken.

För att gynna pilotområdenas genomförande ska Brå erbjuda kontinuerligt kunskaps- och processtöd. Stödet ges i form av gemensamma seminarier och enskilda besök i pilotområdena för att stödja och följa upp processen. Dessutom finns möjlighet till rådgivning av de praktiker som utvecklat metoderna.

Fasmodellen

Brå har utvecklat en modell – fasmodellen – för planering av långsiktiga insatser i särskilt socialt utsatta områden. Modellen placerar redan befintliga strategier, processer och verktyg – exempelvis samverkansprocessen,

medborgarlöften, dialogbaserat och problemorienterat polisarbete samt myndighetsgemensamt arbete mot organiserad brottslighet – i ett strategiskt sammanhang. Syftet med modellen är att få en utökad långsiktighet i samverkansinsatserna där ambitionen sträcker sig längre än ökad trygghet och en nedgång i den synliga brottsligheten. Under år 2016 har Brå föredragit fasmodellen vid mer än 13 tillfällen, främst för Polisen.

Brå har även flera regeringsuppdrag som fokuserar på socialt utsatta områden, ett om insatser mot brott och otrygghet i socialt utsatta områden som rapporterades i november 2016 (se mer under ”Spridning av god praktik”), ett om relationen till rättsväsendet i socialt utsatta områden som ska redovisas mars 2018 och ett om NTU i socialt utsatta områden som ska redovisas juni 2017. Alla dessa projekt utgör på olika sätt underlag för det arbete som bedrivs för att skapa ett effektivt, strukturerat och kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete.

Inriktning 2 – situationell prevention

Ett annat av de prioriterade områdena är situationell brottsprevention. Prioriteringen beror bland annat på att utvärderingar och målgruppsundersökningar har visat att situationell prevention är eftersatt i förhållande till andra typer av brottsförebyggande insatser. Behovet av att stärka kunskaperna om situationell prevention ökar också genom Polismyndighetens nya verksamhetsstyrning där fokus ligger på lokalt problembaserat arbete i samverkan med andra aktörer såsom kommuner, bostadsbolag och centrumägare. Ett sådant arbets sätt förutsätter att såväl poliser som kommunala företrädare har kunskaper och kompetens inom problemanalyser, platsens betydelse för brottslighet samt situationella förebyggande åtgärder. Arbetet med situationell prevention som särskild inriktning syftar till att generera och sprida kunskap inom området till aktuella intressenter såsom kommunala brottsförebyggare och poliser med lokalt brottsförebyggande uppdrag, men även andra centrala aktörer. I förlängningen ska det lokala arbetet med situationella brottsförebyggande åtgärder utökas och förstärkas i kommuner och lokalpolisområden.

Under 2016 inriktades arbetet på att fortsätta analysen av viktiga målgrupper och inventera vilka informations- och kunskapsbehov som finns inom området samt att utifrån detta utveckla Brås information via olika kanaler. Inledningsvis har informationsarbetet inriktats på två huvudspår: dels grundläggande teoretisk information om vad situationell prevention är, och dels praktiska exempel och best practice.

Den teoretiska delen har främst bestått i att samla webbmateriel på en plats för situationell prevention och att grundläggande beskriva situationella strategier för brottsprevention och grundtankarna med Crime prevention through environmental design (CPTED). Brå har också publicerat en film som översiktligt beskriver arbetet med situationell prevention. Filmen finns på Brås webbplats och används exempelvis i utbildningar etc.

I arbetet med att beskriva praktiska exempel har Brå identifierat ett antal initiativ och producerats artiklar som ska publiceras löpande. Bland de initiativ som bedömts intressanta att beskriva återfinns arbete med en handbok för trygg stadsplanering och situationella åtgärder för tryggare nattliv.

Trygghetsarbetet lyser upp Huddinge

Artikel publicerad
på Brås webbplats
bra.se/forebyggabrott

Ljusa gången är ett exempel på hur man i Huddinge har använt ljusdesign för att skapa trivsamma och trygga miljöer. Foto: Henrik Juhlin

I Huddinge kommun vill man att de offentliga rummen ska vara attraktiva, upplevas som trygga och vara tillgängliga för alla. För att uppnå detta och öka tryggheten har kommunen tagit fram handboken, *Handboken för tryggare stadsmiljöer*, som alla som arbetar med trygghet i Huddinge kommun ska använda i sitt dagliga arbete.

– När personalen beskär buskar eller när ett nytt område ska gestaltas ger vi dem handboken, säger Linda Lindblom, utvecklingsledare vid Huddinge kommuns förvaltning.

Handboken för tryggare stadsmiljöer tar upp trygghetsfaktorerna; Attraktivitet och Hållbarhet, Överblickbarhet och Orienterbarhet, Aktivitet samt Tillhörighet som viktiga aspekter som påverkar medborgarens känsla av trygghet i kommunen. Utifrån trygghetsfaktorerna finns mål kopplade som tillsammans med övriga delar i handboken ska genomföra det dagliga trygghetskapande arbetet i kommunen.

Just nu byggs det mycket i kommunen och även då kommer handboken till hjälp. Linda Lindblom ser till att trygghet ska genomföra hela samhällsbyggnadsprocessen, det vill säga redan på planeringsstadiet. Att få med privata fastighetsägare "på tåget" är oftast inga problem om bara kommunen kommer med tidigt i planeringen.

– Om vi kommer "fem i tolv" och frågar varför de inte har några fönster på fasaden, vilket skapar otrygga döda ytor, kommer de att säga att ni borde ha sagt det tidigare, säger Christian Ottosson, kommunalråd i Huddinge med ansvar för miljö och brottsförebyggande arbete.

Belysning av platser

För att skapa en tryggare miljö för sina invånare har kommunen arbetat med att se över vilka platser som känns otrygga och hur de kan förbättras.

– Bakgrunden till projekten var att invånarna upplevde att belysningen var alldeles för dålig. Vi gjorde en kartläggning i den östra kommundelen för att mejsla fram några konkreta belysningsprojekt. Det var dels gångtunnlar och dels promenadstråk. Vi har också planerat att lysa upp vägviadukter men det är ännu inte genomfört, berättar Christian Ottosson.

*Christian Ottosson.
Foto: Danne Eriksson*

Kommunen bjöd in ungdomar från en fotbollsförening som satt med och utvecklade hur tunnarna och promenadstråken skulle se ut, även om arkitekterna lade sista handen. Dessutom arrangerades en namntävling. Gångtunnarna invigdes i fjol så kommunen har enligt Christian Ottosson inte hunnit få några mätbara resultat av trygghetssatsningen.

– Men det har varit väldigt lite klotter, trots att Ljusa gången har helt vita väggar på dagtid. Jag tror att folk bryr sig mer om de får vara med och påverka, det var vårt syfte med att involvera fotbollsföreningen, menar Christian Ottosson.

Att namnge platser har varit ett förhållandevis billigt sätt att öka den lokala identiteten och samhörigheten, och därmed även tryggheten.

– Då kan man berätta för närstående eller blåljuspersonal var man är. Vi tror att fler väljer att gå en sträcka om den har ett namn, säger Christian Ottosson.

Framtida projekt

Nästa fas i arbetet är fler belysningsprojekt med fokus på gångtunnlar och andra platser som upplevs som potentiellt otrygga.

– Vi vill också samverka mer med fastighetsägare i områden där det kommer att ske en stor expansion. Och vi är inte på något sätt klara med arbetet mot klotter. Där ska vi arbeta evidensbaserat och titta på hur andra kommuner gör, bland annat genom samverkan med föreningslivet och enskilda invånare som hjälper till att rapportera och sanera, säger Christian Ottosson.

Han tror att Huddinges trygghetsarbete utifrån handboken och dess olika trygghetsaspekter kan appliceras på andra kommuner, även om alla inte växer lika mycket som Huddinge.

– Jag anser att de brottsförebyggande frågorna borde få mer uppmärksamhet politiskt. Alltför många kommuner hänvisar dessa frågor till polisen, men vi anser att kommunen ska sitta i förarsätet tillsammans med polisen och både privata och kommunala fastighetsägare, säger Christian Ottosson.

Under året fördelade Brå också såväl utvärderingsstöd som riktat utvecklingsstöd till arbeten med situationell karaktär. Dessa kommer att följas och om det behövs får de metodstöd under kommande år. Resultat och lärdomar från dessa projekt kommer att tas tillvara och användas i Brås fortsatta utvecklingsarbete.

Exempelvis har utvecklingsmedel använts till att stödja bildandet av ett nätverk för situationell och platsbaserad prevention med bas vid Kungliga Tekniska högskolan (KTH). Nätverket kallat *Säkra platser* kommer att arbeta med att föra samman forskning och praktik och tillgängliggöra forskningsrön för poliser, kommunala brottsförebyggare och andra målgrupper och intressenter. Tanken är att nätverket också ska kunna fungera som ett praktiskt stöd och forum för erfarenhetsutbyte mellan olika aktörer som arbetar med situationell prevention. Vidare har Brå tilldelat medel till en utvärdering av insatser och åtgärder under byggprocessen av bussterminalen Haningeterrassen som syftar till att skapa trygghet, tillgänglighet och attraktivitet oavsett ålder, kön och funktionsvariation. Projektet ska även bidra till nyskapande insatser och åtgärder i gränssnittet tillfällig arkitektur och situationell prevention, som kan reproduceras lokalt i Haninge liksom nationellt. Arbetet ska med hjälp av medel från Brå utvärderas ur ett brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv.

Inriktning 3 – it och brott

It-relaterad brottslighet är ett exempel på brottslighet som är relativt sett ny och som ständigt förändras och dessutom ökar i omfattning. År 2016 fokuserade arbetet på näthat och nätets inverkan på våld i nära relationer mellan unga, för att möjliggöra insatser på dessa områden. Området identifierades bland annat i samverkan med de övriga nordiska ländernas motsvarigheter till Brås enhet för utveckling av brottsförebyggande arbete.

Brå håller på att skriva en nordisk kunskapssammanställning angående våld i nära relation mellan unga, tillsammans med Danmarks och Finlands brottsförebyggande råd. Danmarks råd är ansvarigt för att samtliga länders kunskapssammanställningar sätts ihop till en produkt som ska vara klar för spridning under 2017. Sammanställningen ska innehålla generella beskrivningar av problematiken i Sverige, Danmark och Finland. Länderna ska också beskriva vilket sorts stöd och vilken hjälp unga utsatta eller utövare har tillgång till i respektive land.

På Brås webbplats finns en ny flik om näthat under avdelningen *Förebygga brott*. Tanken med fliken är att öka kunskapen och medvetenheten om ungdomars utsatthet på nätet. Informationen ger kunskap om vad näthat är och om hur näthatet mot ungdomar ser ut i dag. Där går det även att lyssna på Brås podd om nätkränkningar och läsa exempel på hur man lokalt kan arbeta mot näthat i exempelvis skolan. Det finns även andra organisationer och myndigheter som har kunskap och framtagna rapporter och läromedel i ämnet, och på sidan finns länkar även till dessa.

Ekonomiskt stöd

Ekonomiskt stöd till utvärderingar

Sedan 2012 har det årliga ekonomiska stödet som Brå fördelar för att stimulera brottsförebyggande arbete i princip uteslutande gått till utvärderingar av brottsförebyggande insatser som utgår från en tydlig lokal problembild. En handläggare från Brå följer projekten nära för att kontinuerligt kontrollera att arbetet går framåt och att slutprodukten blir den avsedda. Satsningen har lett till färre men kvalitativt bättre ansökningar och mer användbara slutprodukter.

Under 2016 delades sammanlagt 3 068 000 kronor ut till 15 utvärderingar.

Sökande	Aktivitetsnamn
Linnéuniversitet Kalmar	Berättar ungdomar på ungdomsmottagningen att de varit utsatta för våld?
United Eyes AB	Samhällssamverkan
Österåkers kommun	Flytt av fordon som trygghetsskapande åtgärd
Fastighetsägare Sofielund	Kameraövervaknings brottsförebyggande effekter i Södra Sofielund/Seved
Kalmar kommun	Ökar tryggheten med ordningsvakter?
Urban Utveckling & Samhällsplanering AB	Klotterförebyggande metoder i kommunen
Urban Utveckling & Samhällsplanering AB	Hur förortscentrums fysiska utformning påverkar brott och trygghet
Enköpings kommun	Trygg skola
Jönköpings kommun, kultur- och fritidsförvaltningen	Stärka värdegrund och stabilitet på Råslätt
Räddningstjänsten Syd	RISK, Räddningstjänsten i Samarbeta med Kidsen
Malmö Stad, Sociala resursförvaltningen/Plattform Malmö	Våra liv
Fastighets AB, Drottningsskeppet	Tjärnen Sollefteå—ett tryggare boende.
Amasten Holding AB	Blekinge—ett tryggare boende.
Lunds kommun	Trygg krog i Lund
Stiftelsen Fryshuset	Andra sidan är ni klara?

Många av utvärderingarna har en nära koppling till de olika inriktningar och projekt som Brå arbetar med, t.ex. situationell prevention, socialt utsatta områden och it. År 2016 godkändes 9 slutrapporter från ekonomiskt stöd som getts under tidigare år.

Sökande organisation	Aktivitetsnamn
Södersjukhusets antivåldsgroup, akutmottagningen	Storstadsvåld 3
Örebro Universitet	Utveckling och dokumentation av social insatsgrupp i Örebro kommun
Örebro kommun	Effektiv samordning för Trygghet (EST)
Linköpings kommun	Uppföljning av Social insatsgrupp (SIG) i Linköpings kommun
Räddningstjänst Väst	Akta huvudet
Luleå kommun	Ansvarsfull alkoholservering i Luleå
Fastighetsägare i Gamlestaden	Gamlestaden – effekter efter 15 år
Stockholms Stad, Skarpnäcks sdf	Utvärdering av Skarpnäcksllyftet
Järfälla kommun	Grannstödsbilen

De godkända slutrapporterna som bedöms bidra till kunskapsuppbyggnad och vara till nytta i det brottsförebyggande arbetet läggs ut på Brås webbplats och några av dem beskrivs mer ingående i artiklar på Brås hemsida.

Artikel publicerad på Brås webbplats bra.se/forebyggabrott

BID får Gamlestaden att blomstra igen

För 15 år sedan var Gamlestaden utanför Göteborg en stadsdel som barnfamiljer lämnade. I dag flyttar de tillbaka. Anledningen stavas BID, en internationell samverkansmodell som har inspirerat den lokala fastighetsägarföreningen i sitt arbete med att vända utvecklingen.

"Områden på nedgång kännetecknas ofta av en hel del frustration. Många förstår att något måste göras, men inte vad. Här krävs det att någon har uppdraget, förmågan och finansieringen att driva utvecklingsprocessen framåt och ser till att alla de där åtgärderna som har så stor betydelse lokalt faktiskt förverkligas."

I slutet av 1990-talet var Gamlestaden ett område på nedgång. Stadsdelen, som förr hade förknippats med industriarbetare, mångkultur och ungdomsfester, präg-

Helena Holmberg är verksamhetsledare för Fastighetsägare i Gamlestaden.
Foto: Anna Sigvardsson

lades nu av förslumning och kriminalitet. I dag är bilden en annan, även om många utmaningar fortfarande kvarstår. Gator och torg har rustats upp, parker och rekreationsområden blomstrar och för den som vill tycka till om sin stadsdel finns det flera alternativ. Vändningen är resultatet av ett hårt och målinriktat arbete signerat *Fastighetsägare i Gamlestaden*, en lokal fastighetsägarförening som bildades 2001 med tydlig inspiration av BIDs. BID står för *Business Improvement District* och har sedan 1970-talet använts i flera länder som metod för att lyfta utvecklingen i ett område.

– Det är ett strategiskt områdesutvecklingsarbete med ett institutionaliserat och långsiktigt samarbete mellan lokala fastighetsägare, aktörer, boende och kommunala myndigheter som bas, säger Helena Holmberg, fastighetsägarföreningens verksamhetsledare. Allt fler länder ser BIDs som ett kraftfullt verktyg inom såväl stadsutveckling, som områdesutveckling och landsbygdsutveckling.

I Sverige finns inga BIDs i formell mening, även om allt fler använder sig av begreppet. Ursprungsformen av BID förutsätter nämligen en lagstiftning som ligger till grund för hur det bildas, godkänns och finansieras. Fastighetsägare i Gamlestaden är dock ett exempel på det flertal långsiktiga utvecklingspartnerskap som finns i landet, där man i form av ideella eller ekonomiska föreningar - eller i bolagsform, drivs utifrån svenska förutsättningar. Fastighetsägare i Gamlestaden förlitar sig på frivillighet och finansierar verksamheten med hjälp av medlemmarnas årliga serviceavgifter. Men trots den begränsade budgeten har föreningens verksamhet lett till flera miljontals investerade kronor i stadsdelen. Detta genom ett mycket nära samarbete med Göteborgs stads olika förvaltningar, de egna medlemmarna, lokalt föreningsliv och de boende.

BID – Business Improvement District

- BID är en institutionaliserad form av långsiktigt samarbete mellan lokala partners med syfte att driva fram en positiv utveckling och höja nivån på daglig förvaltning i ett geografiskt avgränsat område.
- Ursprungsformen av ett BID möjliggörs av lagar och godkänns av lokala myndigheter.
- Ett BID finansieras genom en obligatorisk självbeskattningsmekanism som (vanligen) berör lokala ägare av mark och fastigheter och som genererar en intäkt över ett antal år.
- Andra lokala aktörer, såsom kommun, övrigt näringsliv, andra offentliga myndigheter och civilsamhälle kan också genom avtal gå in i ett BID och bära sina delar av finansieringen.
- BIDs har sina rötter i 1970-talets Kanada, men finns i flera länder och är framförallt vanligt i USA.

Möte mellan gammalt och nytt

I fastighetsägarföreningens nya rapport från 2016, *Från förfall till pånyttfödelse* beskrivs ett hängivet arbete med framförallt brottsförebyggande åtgärder, men också ett helhetstänk. *"Stadsdelen som växer fram ska vara en harmonisk helhet vars attraktionskraft stärks av dess starka identitet, de sociala nätverken, de rika kulturuttrycken och en mångbottnad historia."*

– De befintliga kvarteren får inte bli någon bakgård till flashiga nybyggen, säger Helena Holmberg. De nya och gamla områdena måste hänga samman och stärka varandra.

Stadsbyggnadskontoret har varit inne på samma linje. Här låg en gång Göteborgs föregångare, 1500-talsstaden Nya Lödöse. Stadsutvecklingen måste ske i samklang med områdets rika kultur- och industrihistoria. Holländareplatsen är ett bra exempel. För 15 år sedan undvek folk att gå här om kvällarna, nu är det ett torg som med sin nya belysning och trivsamma planering minner om dess forna tid som marknadsplats. Även den lilla kvartersparken intill har rustats upp och nyligen flyttade en

italiensk restaurang in, som anordnar vin- och ölprovningar och har uteservering om vädret tillåter.

Fastighetsägare i Gamlestaden kan i dag visa upp en hel lista på offentliga miljöer som har fräschats upp, fixats till och fått bättre belysning. Minskad koncentration av sociala boenden, flera områdesväktare och avgiftsbelagd boendeparkering har också fått positiva effekter på miljön.

För några år sedan var Holländareplatsen en plats folk undvek på kvällarna. Nu har torget fått ny belysning och en italiensk restaurang flyttade nyligen in.

Konsten att kommunicera

Genom att satsa brett på programblad, nyhetsbrev, sociala medier och en egen webbsida kommunicerar man med såväl de boende, som fastighetsägare, kommunala förvaltningar, politiker och andra nyckelpersoner. Nyhetsbrevet *Hela Gamlestaden* skickas ut ett par gånger om året och informerar om allt ifrån stadsvandringar med korvgrillning till nya byggplaner. Tonen är medryckande och budskapet tydligt: Kom och dela med dig av synpunkter och önskemål!

Flera av invånarnas idéer har blivit verklighet genom fastighetsägarförningens roll som pådrivare. I Gamlestaden finns numera Nordens största multisportanläggning, Skandinavians största skejtanläggning och en spontanidrottsplats med utegym och boulebana som används flitigt av både vuxna och barn. Stadsdelsparken Bunkeberget är ett annat exempel, där man utöver uppförandet av grillplats och liten scen för musikuppträdanden låtit konstskoleelever utforma nya utsiktspänk. I början av hösten anordnas folkfesten Gamlestadsgalej, och sedan tre år tillbaka en internationell jazzfestival, GMLSTN Jazz.

– Det som gör mig mest stolt är utan tvekan när människor som bor i Gamlestaden berättar om hur bra de trivs. Har de bott här ett tag berättar de ofta hur mycket bättre det har blivit jämfört med förr, säger Helena Holmberg.

Samverkar mot missbruket

Enligt Fastighetsägare i Gamlestadens rapport från 2016 har stora problem som till exempel bostadsinbrott, skadegörelse, bilstölder och krogbråk minskat kraftigt över tid. Det kan däremot inte sägas om problemen med den öppna droghandeln. Fastighetsägare i Gamlestaden har därför drivit på för att stadsdelsförvaltning och polis ska ta saken på allvar. Detta i samarbete med ägare av bostäder och lokaler, bostadsrättsföreningar, Coop, Systembolaget och föreningslivet. Nu arbetar man för att fastighetsägare och bostadsrättsföreningar ska kunna förebygga brottslighet och otrygghet i de egna fastigheterna. Man har bland annat låtit Lennart Levander, polisinspektör och brottsförebyggare i region Stockholm, komma och föreläsa om vad de kan göra för att förebygga brottslighet, öka tryggheten och trygghetsbesiktiga sina fastigheter.

– Gamlestaden är ju en del av samhället, och trygghetsfrågan har kommit tillbaka som ett stort problem. Vi måste komma tillrätta med öppen narkotikaförsäljning och missbruk som förstör för verksamheter och boende, säger Helena Holmberg, som ser detta som den stora utmaningen för 2017.

Ingen okomplicerad fråga

BIDs är inget okontroversiellt fenomen. Argument som ökad investeringsvilja, minskad brottslighet och ökad trygghet, bemöts ofta med motargumentet att BIDs leder till gentrifiering.

– BIDs bör självklart utsättas för kritisk debatt, men då måste man också fråga sig vad alternativet är. Hur ska utvecklingen vändas i förslummade stadsdelar som regeras av organiserad brottslighet på bekostnad av de boende? Och hur ska en stadskärna med många ägare kunna stärka sin attraktivitet och konkurrera med kapitalstarka köpcentrum? säger Helena Holmberg.

Helena Holmberg menar att tidsutsatta projekt sällan leder någon vart, och särskilt inte i kraftigt nedgångna områden. BIDs bygger på långsiktighet.

– Områden på nedgång kännetecknas ofta av en hel del frustration. Många förstår att något måste göras, men inte vad. Här krävs det att någon har uppdraget, förmågan och finansieringen att driva utvecklingsprocessen framåt och ser till att alla de där åtgärderna som har så stor betydelse lokalt faktiskt förverkligas, säger hon. BIDs kan aldrig lösa alla lokalsamhällets problem, men utan BIDs eller BIDs-inspirerat samarbete kan troligen många problem i de mest utsatta lokalsamhällena aldrig hanteras.

De nya och gamla områdena stärker varandra, menar Helena Holmberg.

Tre framgångsfaktorer

Att det trots allt har gått så bra för Fastighetsägare i Gamlestaden tror Helena Holmberg främst beror på tre saker: uthålligheten, systematiken och samarbetet.

– Allra viktigast är uthålligheten. Många fastighetsägare och bostadsrättsföreningar har troget betalat sina medlemsavgifter i femton år. Man måste räkna med att det tar tid att vända utvecklingen i en utsatt stadsdel. Vi har arbetat systematiskt med ett resultatorienterat arbete och regelbundna effektuppföljningar. Vi har också kunnat driva på ett stort antal samarbetsprojekt med polisen, kommunen, enskilda fastighetsägare och föreningslivet.

Att populära områden växer fram ur gamla arbetarkvarter och blir en symbol för människor som vill profilera sig finns det exempel på över hela världen. Stockholm som jobbar inom media och kultur bor till exempel gärna på Söder, medan deras gelikar i Göteborg väljer Majorna. Vem som kommer att välja Gamlestaden är Helena Holmberg inte säker på ännu, men förutsättningarna finns för att skapa något unikt. Och visionen har hon klar för sig.

– Om sju, åtta år tar ni familjen till Göteborg och går till Liseberg. Sedan åker ni till Gamlestaden. Och då är det något helt eget.

Riktat ekonomiskt stöd

Ekonomiskt stöd har också fördelats för att stärka utvecklingen av det brottsförebyggande området. Stödet är mer strategiskt riktat än det stöd som ges till utvärderingar som beskrivits ovan och kan också ges till annat än utvärderingar. Syftet med stödet är att stärka det arbete som Brå bedriver i de olika utvecklingsprojekten genom att utveckla eller fördjupa kunskap om särskilt strategiska områden i det brottsförebyggande arbetet. Det kan handla om att ge stöd till ett projekt som är särskilt intressant för utvecklingen inom något av Brås utvalda inriktningar, t.ex. en kommun som vill bygga om alla sina skolor med trygghet och brottsförebyggande i fokus (Eskilstuna). Det kan också syfta till att samverkan ökar mellan olika aktörer såsom t.ex. universitet och högskolor och den brottsförebyggande praktiken (Kungliga tekniska högskolan). Under 2016 fick 8 olika mottagare sammanlagt 3 000 000 kronor i riktat stöd.

Mottagare	Beviljat för	Belopp i tkr	Kopplat till Brå-projekt
Malmö högskola	Processutvärdering	450	Socialt utsatta områden
Örebro universitet	Metodstöd	250	Socialt utsatta områden
Kungliga tekniska högskolan	Nätverksarbete praktik-forskning	1 000	Situationell prevention
Eskilstuna Kommun	Utvärdering/kartläggning	250	Situationell prevention
Haninge kommun	Utvärdering/kartläggning	400	Situationell prevention
Länsstyrelsen i Västerbotten	Processutvärdering & metodstöd	250 + 100	Stöd i typområden
Huddinge kommun	Arbetsgrupp om kartläggning & analys	150	Stöd i typområden
Helsingborgs stad	Arbetsgrupp	150	Stöd i typområden

Eftersom flera utvecklingsprojekt startades under 2016, och de riktade stödet är kopplat till dessa, fördelades också mer riktat stöd under 2016 än vad som sannolikt kommer att fördelas under 2017 och troligen även under 2018. De tilldelade riktade stöden kommer dock att generera kunskap och kontakter mellan olika professioner som kommer att gagna utvecklingsarbetet under flera år framöver.

Spridning av god praktik och annat stöd

Brå har en unik position för att inhämta och producera ny kunskap och för att utveckla det kriminalpolitiska fältet och det brottsförebyggande arbetet. Myndigheten har råmaterialet i form av kriminalstatistik, regelbundna undersökningar och samlad forskning när det gäller brott och brottslighet. Vi har också ett omfattande kontaktnät med lokala och internationella aktörer när det gäller både forskning och praktik. Det mest värdefulla är dock personalen och dess uppbyggda kompetens.

Brå lägger generellt sett mycket stor vikt vid att kommunicera vårt arbete till de målgrupper som kan omsätta kunskapen till praktik. Detta gäller i synnerhet den verksamhet som riktar sig till lokala brottsförebyggande aktörer. Den kunskap som genereras på Brå eller på andra sätt måste först tas in för att sedan kanaliseras ut på lämpligast sätt. För att kommunicera kunskapen behöver den omvandlas så att den omedelbara nyttan för mottagaren blir uppenbar. Det gäller t.ex. forskningsartiklar eller erfarenheter som berättats muntligen till Brå. Även om kunskapen ibland redan finns behöver den gå genom en arbetsprocess på Brå innan den kan börja kanaliseras ut. Det är alltså något som kräver särskild kompetens och resurser.

”Förebygga brott” på Brås webbplats

Den huvudsakliga kanalen för spridning av skrivet material om lokalt brottsförebyggande arbete finns på Brås webbplats www.bra.se under avdelningen *Förebygga brott*. Där finns tre sektioner. Den första har 24 fasta sidor om olika ämnen, främst brottstyper och metoder, såsom *Arbeta kunskapsbaserat*, *Klotter/skadegörelse* och *Grannsamverkan*. På sidorna beskrivs grundläggande fakta i ämnet, t.ex. statistik och forskning, och annat som kan vara bra att veta för en lokal brottsförebyggare. Dessutom finns nyheter, länkar till publikationer i ämnet (både Brås egna och andras) och andra länkar som kan vara av intresse under rubriken *Läs mer*. Under 2016 uppdaterades de fasta sidorna med aktuell information och två nya fasta sidor skapades: *Arbeta i utsatta områden* och *Situationell prevention*.

Den andra sektionen under *Förebygga brott* innehåller artiklar och notiser om sådant som är relevant för lokala brottsförebyggare, t.ex. när det är dags att anmäla sig till konferensen Råd för framtiden, eller en artikel från ett av utvecklingsprojekten, men det kan även vara intressant information som inte är kopplad till Brås verksamhet. Under 2016 tillkom 19 nya artiklar varav flera går att läsa i denna årsrapport.

I den tredje sektionen finns direktlänkar till sådant som Brå gör för lokala brottsförebyggare, t.ex. anmälningssidan till Råd för framtiden, och information om hur man söker ekonomiskt stöd. Där läggs också slutrapporterna

The screenshot shows the Brå website interface. At the top, there is a search bar and navigation links for 'Webbkarta', 'Press', 'Kontakta oss', and 'English'. The main navigation bar includes 'Start', 'Brott och statistik', 'Förebygga brott', 'Publikationer', 'Nytt från Brå', 'Om Brå', and 'Brottsrummet.se'. The 'Förebygga brott' section is active, displaying a video player for 'Utan tillfälle - inget brott. En film om situationellt brottsförebyggande arbete'. Below the video, there are two news items: 'Andan som gör Södermalm till en tryggare stadsdel' (dated 24 februari, 2017) and 'Så blev servicekontoret Hisingen en tryggare arbetsplats' (dated 10 februari, 2017). A sidebar on the left lists various categories like 'Arbeta kunskapsbaserat', 'Arbeta med utsatta områden', 'Belysning', 'Brott mot äldre', 'Butiksrån', 'Förebyggande arbete i skolan', 'Bilbrott', 'Grannsamverkan', 'Förebygga hatbrott', 'Hedersrelaterad brottslighet', 'Kameraövervakning', 'Klotter/skadegörelse', 'Medling', 'Mobbning', 'Nåthat', 'Organiserad brottslighet', 'Polisarbeta och metoder', 'Samverkan', and 'Situationell prevention'. A right sidebar contains 'Hitta direkt' with links to 'Basutbildning', 'Ekonomiskt stöd', 'Information på olika språk', 'ECPA - Brottsförebyggande tävling', 'Råd för framtiden', 'Praktiska erfarenheter', 'Kontakta lokala råd', 'På gång', 'Fler aktiviteter', and 'Prenumerera'.

från de som tilldelats ekonomiskt stöd, och i slutet av 2016 fanns där totalt 181 slutrapporter från projekt som beviljats ekonomiskt stöd. Dessutom har information om och anmälningsformulär för utbildningsatsningen tillkommit, liksom en direktlänk till de översatta materialen om grannsamverkan och trygghetsvandringar.

Workshops i orsaksanalys

Som ett svar på ett identifierat behov hos Polisen och kommuner att bli bättre på orsaksanalys har Brå under år 2016 hållit flera workshops om detta. Under dessa workshops har deltagarna fått fördjupad kunskap om de olika stegen i en orsaksanalys och genom praktiska övningar fått träna på att genomföra dem. Workshops i orsaksanalys har bland annat genomförts under ett heldagsseminarium med 100 poliser i Västra Götaland samt med kommunpoliser från särskilt utsatta områden.

Förebygga otillåten påverkan

Under 2016 publicerade Brå rapporten *Otillåten påverkan mot myndighetspersoner. En uppföljning* (Brå 2016:13). Under våren 2017 publiceras en handbok om att förebygga och hantera otillåten påverkan. Den riktar sig framför allt till anställda inom staten, kommuner, regioner och landsting.

Konferensen Råd för framtiden

Brås nationella konferens om brottsförebyggande arbete – Råd för framtiden – arrangerades i samarbete med Halmstads kommun den 12–13 april 2016. Det blev en fulltecknad konferens med nästan 500 deltagare, varav de flesta var representanter från Polismyndigheten och kommuner. Konferensen syftar till att sprida såväl nationella som internationella erfarenheter och forskning samt att tillgodose det behov av erfarenhetsutbyte mellan aktörer som så ofta lyfts fram.

2016 års tema och innehåll

Konferensen har ofta ett allmänt innehåll som ska intressera den lokala brottsförebyggaren men det brukar också finnas ett visst perspektiv eller en särskild inriktning. Under 2015 och 2016 påverkades det lokala brottsförebyggande arbetet av en ny regerings ambitioner och den nya polisorganisationen, och fokus för konferensen var därför lägesbilden för det brottsförebyggande arbetet. Teman som togs upp vid de olika seminarierna var bland annat medborgarlöften, kommunpoliser och det brottsförebyggande arbetet i socialt utsatta områden. Regeringens satsning på brottsförebyggande arbete lanserades under konferensen. I anslutning till detta diskuterades även hur Brå, med ett förstärkt anslag, kan utveckla sitt stöd till landets lokala aktörer.

Ett flertal talare deltog i plenum, bland annat justitieminister Morgan Johansson och den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, Mona Sahlin. Den sistnämnda pratade om erfarenheterna av det arbete som bedrivits, och om hur detta kan omsättas till kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete mot just våldsbejakande extremism. Från Brå deltog utredare med ett föredrag om brottsutvecklingen på nationell nivå.

Sammantaget innehöll programmet ämnen av varierande karaktär, men med det gemensamma målet att ge lokala brottsförebyggande aktörer en utgångspunkt och verktyg för kunskapsbaserat arbete samt inspiration till och exempel på hur sådant arbete ska gå till i tider av förändring.

Erfarenheter

Samtliga deltagare vid konferensen fick i efterhand möjlighet att fylla i en webbaserad utvärdering, något cirka hälften valde att göra. Ett av de viktigaste målen med konferensen är att höja kunskapsnivån hos de lokala brottsförebyggarna, och en fråga var således i vilken utsträckning konferensen gav nya kunskaper som deltagarna har användning för i sin verksamhet. En övervägande majoritet av konferensdeltagarna upplevde att konferensen helt eller delvis svarade mot detta mål. Ungefär två tredjedelar uppgav också att konferensen gav dem konkreta exempel på metoder och arbetssätt eller nya perspektiv.

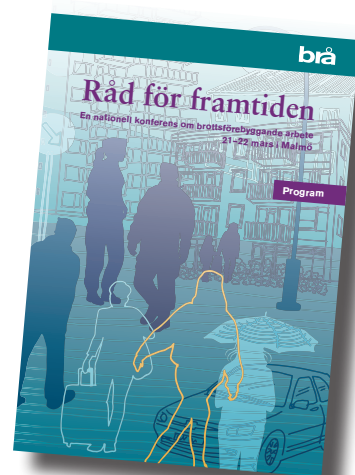
Några utvecklingsområden och önskemål lyftes också i utvärderingen, t.ex. en tydligare koppling till forskning. Samtidigt uppgav andra att nivån på föredrag och seminarier låg väl i linje med den egna kunskapsnivån. En trolig orsak till detta är att deltagarna har olika erfarenhet av och kunskap om brottsförebyggande arbete, och en utmaning inför kommande konferenser är att möta de lokala aktörernas olika behov.

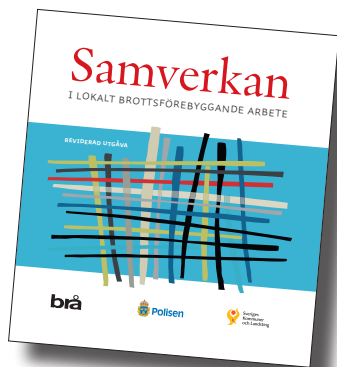
Ett annat syfte med konferensen är att erbjuda en plattform för informellt erfarenhetsutbyte och nätverkande. Utvärderingen visade att konferensen svarade mycket väl mot detta mål, och flera deltagare uppgav att detta till och med var det mest värdefulla med konferensen eftersom man i det vardagliga arbetet inte har tid och resurser till det.

Fortsatt stöd till samverkan mellan kommun och polis

Samordning av polisiära och kommunala insatser är en grund för ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete. Brå samverkar därför med Polismyndighetens utvecklingscentrum Syd och Nord och SKL för att lokala aktörer ska få ett samordnat stöd i hur samverkan praktiskt kan gå till. En utgångspunkt för det nationella stödet är boken *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*. I och med omorganisationen av polisen inleddes ett gemensamt arbete med att revidera boken, delvis för att den ska stämma med polisens nya begreppsapparat. Det främsta syftet är dock att ge en konkret beskrivning av arbetet med medborgarlöften i förhållande till samverkansprocessen och att beskriva de nya funktionerna kommun- och områdespolis och deras i roll i samverkan med kommunen.

I boken finns konkreta råd och tips på hur kommun och polis tillsammans kan minska brottsligheten och rädslan för brott. Den är i första hand skriven för anställda inom polis och kommun som arbetar strategiskt med lokala frågor. En utmaning för det brottsförebyggande arbetet, enligt olika undersökningar, är att få ledningen att förstå och prioritera frågan. Under året tog därför Brå, polisen och SKL fram en sammanfattande folder om samverkan mellan kommun och polis. Den är riktad mot ledning inom polis och kommun och sprids exempelvis under Almedalsveckan.

Införandet av den nya polisorganisationen ökade efterfrågan på nationellt stöd under 2016. Brå, polisen och SKL har gemensamt spridit handboken och perspektiven i den. Organisationerna har skickat ut handboken till sina respektive målgrupper, och gemensamma föreläsningar har genomförts både regionalt och lokalt under vid SKL:s *Trygghetsdagar*. Trots den generösa spridningen av handboken är den en av Brås mest sålda publikationer.

Handboken är utgångspunkten för Brås stöd till kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete i de olika utvecklingsprojekten, och inom polisen betraktas den som ett styrdokument för det lokala brottsförebyggande arbetet. Den utgör också utgångspunkt för annan utveckling av lokalt förebyggande arbete, exempelvis när man följer upp medborgarlöften och tar fram en metodhandbok för att arbeta mot organiserad brottslighet.

Stöd till och utvärdering av polisens arbete med medborgarlöften

Våren 2016 avslutades ett tvåårigt projekt på Brå gällande medborgarlöften. Syftet var att bidra till införandet av en lokalt förankrad polis som arbetar kunskapsbaserat. I projektet gav Brå den nya polisorganisationen metodstöd i framtagandet av nationella modellen för arbetet med medborgarlöften. Det innebar att Brå kontinuerligt bidrog med forskningskunskaper för att utveckla en arbetsmetod som är kunskapsbaserad. Brå tog även fram ett skriftligt kunskapsunderlag som belyser arbetet med medborgarlöften och de olika arbetsmomenten utifrån svensk och internationell forskning. Skriften innehåller även konkreta råd om hur man kan arbeta med medborgarlöften, baserat på forskning och praktiska erfarenheter. Speciellt fokus låg på arbetet med medborgardialog i socialt utsatta områden.

Metodstödet för medborgarlöften lanserades på polisen.se med en egen flik på första sidan samt på polisens intranät i maj 2016. Brås kunskapsunderlag (skriften) *En polis närmare medborgaren* publicerades samtidigt på polisen.se på fasta sidan om medborgarlöften samt på polisens intranät. Skriften ingår som obligatorisk läsning för de poliser som ansvarar för arbetet med medborgarlöften.

Kunskapen har också spridits genom tre publicerade artiklar, en i tidskriften *Svensk polis* och i två webbartiklar, en på förstasidan polisen.se och en på Brås webbplats. Skriften har även fungerat som ett kunskapsunderlag för den utvärdering av medborgarlöften som Brå fått i uppdrag att genomföra. Vidare har skriften varit ett kunskapsbidrag till Brås tidigare regeringsuppdrag om brottsförebyggande metoder för utsatta områden. Brå har också deltagit i styrgruppen för införandet av medborgarlöften.

Samtidigt som stödet till införande av medborgarlöften avslutades inledde Brå en utvärdering av polisens arbete med medborgarlöften i ett antal kommuner. Polisens Utvecklingscentrum Syd (UC Syd) ska fortsatt ge råd och stöd till kommunpoliserna som är aktuella i projektet och Brå ska utvärdera insatserna. Syftet med stödet är att områdena som ingår i studien ska arbeta enligt polisens arbetsmodell med medborgarlöften så långt det är möjligt. Tanken är att själva arbetsmodellen ska utvärderas snarare än ett arbete som bara till viss del utgår från modellen. Projektet startade den 1 september 2016 och pågår i drygt två år.

Rapport om verksamma insatser i socialt utsatta områden

Regeringen gav i december 2015 i uppdrag till Brå att kartlägga svensk och internationell forskning för att ”identifiera framgångsfaktorer och fungerande metoder och arbetssätt för att förebygga och beivra brottslighet samt öka tryggheten i socialt utsatta områden”. Brå skulle också studera vilka åtgärder som kan bidra till att stärka relationen mellan befolkningen och rättsväsendet. Uppdraget avrapporterades i november 2016 genom studien *Insatser mot brott och otrygghet i socialt utsatta områden* (rapport 2016:20).

Av rapporten framgår att kunskapsunderlaget för redovisningen är svagare än man skulle önska. Särskilt när det gäller polisens arbete finns få kvalificerade effektutvärderingar och de flesta av dem är gjorda i USA. Utvärderingar av den svenska polisens arbete är också ovanliga. Däremot är kunskapsunderlaget bättre när det gäller mer socialt inriktade insatser, och då särskilt insatser för ungdomar.

Genomgången visar att det finns brottsförebyggande metoder och arbetssätt som fungerar bättre än andra i socialt utsatta områden. En ”framgångsrik” metod ger dock generellt sett inga drastiska effekter. Det rör sig vanligen om förbättringar på 5–10 procentenheter i form av minskad brottslighet eller färre återfall.

Exempel på framgångsrikt brottsförebyggande arbete, som tas upp i rapporten, är problemorienterat polisarbete, situationell prevention, tidiga insatser för barn i riskzon och insatser för unga som tar hänsyn till både deras riskbild och deras behov och förutsättningar.

Rapporten tar också upp en del mer allmänna framgångsfaktorer: att berörda myndigheter och andra aktörer samverkar och att arbetet är långsiktigt och uthålligt. Slutligen lyfter Brå fram att det behövs fler utvärderingar – särskilt svenska sådana – för att öka kunskapen om vad som fungerar bäst i det brottsförebyggande arbetet.

Översatta material om grannsamverkan och trygghetsvandringar

Ett problem som ofta lyfts i diskussioner om socialt utsatta områden är att de boende känner sig otrygga och har låg tillit både till varandra och till olika samhällsföreträdare såsom polis och kommun. Därtill visar anmälningst statistiken att boende i de mest utsatta områdena (Urban 15) generellt löper större risk för bostadsinbrott än boende i övriga landet. Att arbeta med grannsamverkan och trygghetsvandringar kan bidra till såväl ökad trygghet som bättre tillit till grannar och de organisationer som verkar i området. Svenska studier har dessutom visat att grannsamverkan i flerfamiljshus kunnat minska vardagsbrotten (bl.a. bostadsinbrott och skadegörelse) med cirka en tredjedel.

Brå har därför tagit fram nya informationsmaterial för grannsamverkans kontaktombud och för deltagare i trygghetsvandringar. Materialet har översatts till 17 språk (inklusive lätt svenska) och publicerades på Brås webbplats i december 2016.

Det nya materialet har tagits fram utifrån befintligt material om grannsamverkan och trygghetsvandringar. Syftet med det nya är dock att det ska vara anpassat att användas i socialt utsatta områden; det ska vara intresseväckande

Artikel publicerad
på Brås webbplats
bra.se/forebyggabrott

Nytt material på 16 språk ska locka till ökad grannsamverkan

Generella problem som lägre tillit, större otrygghet och fler bostadsinbrott kan förebyggas genom ökad grannsamverkan i socialt utsatta områden. Det menar Brottsförebyggande rådet (Brå) som nu har tagit fram nytt material om ämnet och översatt det till 16 språk. Allt för att modersmålet inte ska bli ett hinder i det brottsförebyggande arbetet. Erika Sallander, utredare på Brå, berättar om projektet.

"Vi vet att brottsförebyggande dialoger mellan boende, polis, kommun och andra lokala aktörer bidrar till att skapa förutsättningar för en tryggare miljö. Men det förutsätter att alla förstår vad som sägs."

Erika Sallander, utredare på Brå. Foto: Liselotte van der Meijs.

Varför behövs ett nytt material om grannsamverkan på flera språk?

Grannsamverkan är en metod som med fördel används i socialt utsatta områden för att förebygga brott. Människorna här är generellt sett utsatta för fler bostadsinbrott än i andra områden, även om variationerna är stora. Samtidigt känner de större otrygghet och lägre tillit till polisen och andra offentliga samhällsaktörer. Grannsamverkan kan förebygga och påverka dessa negativa processer. Vi vet att brottsförebyggande dialoger mellan boende, polis, kommun och andra lokala aktörer bidrar till att skapa förutsättningar för en tryggare miljö. Men det förutsätter att alla förstår vad som sägs. Genom att ta fram ett nytt material om grannsamverkan och översätta det till 16 språk kan vi nå ut till fler som bor i området, oavsett modersmål.

Vem vänder sig Brås översatta material till?

Vårt material vänder sig till medborgare som vill engagera sig och bli kontaktombud inom arbetet med grannsamverkan.

På vilket sätt är grannsamverkan brottsförebyggande?

Grannsamverkan hindrar inbrott och skadegörelse främst genom att grannarna själva håller koll på sina bostäder och närområden. Det är ett långsiktigt arbete som bygger på att grannarna lär känna varandra och skapar nätverk sinsemellan, men också att de får närmare kontakt med polis, kommun och andra lokala aktörer. Det kan bidra till att öka tryggheten bland de boende, men skapar också informationsnätverk som gör det lättare att larma rätt person vid till exempel misstanke om brott.

Nämn fem vinster med ökad grannsamverkan!

Ökad trygghet, ökad trivsel, större delaktighet, ökat förtroende mellan de boende och andra aktörer – inte minst polisen – och så det primära: minskad brottslighet. Enligt svenska studier kan grannsamverkan i flerfamiljshus minska vardagsbrotten med cirka en tredjedel. Brottsförebyggande arbete skapar större upplevd trygghet som i sin tur skapar attraktiva bostadsområden. Minskad brottslighet i form av klotter, skadegörelse och inbrott ger dessutom minskade omkostnader för fastighetsägarna.

Hur uppnår man en lyckad grannsamverkan i flerfamiljshus? Grannsamverkan i flerfamiljshus kräver ett långsiktigt arbete där man bygger upp en samverkansorganisation som stödjer det lokala arbetet. I vårt material kallar vi det partnerskapsgrupp. Det lokala arbetet ska bygga på funktioner, med fasta roller och arbetsuppgifter. Samtidigt ska man aldrig underskatta värdet av eldsjälarna i detta arbete. Det är ofta de som skapar engagemang och intresse, och blir de bästa ambassadörerna för grannsamverkan lokalt.

Fotnot: Brå har även översatt material om trygghetsvandringar i syfte om att få fler medborgare att delta i sitt lokala trygghetsarbete. Grannsamverkan och trygghetsvandringar kan med fördel kombineras, men också bedrivs var för sig.

och ge en översikt över metoderna, snarare än att ge väldigt utförlig information om dem. Och här ska inte språket utgöra ett hinder.

En del externa kontakter har varit betydelsefulla i arbetet med att ta fram materialet. Halmstads kommun har länge använt båda metoderna och har bidragit med synpunkter om vad de ser som de viktigaste aspekterna att få med i en förkortad version. Dessutom har flera av landets kommuner fått ange vilka språk det finns störst behov av. Samtliga dessa aktörer har gett ett positivt gensvar till detta initiativ och signalerat att materialet kommer fylla en lucka i deras verksamhet.

Brottsbladet

För att utveckla det konkreta stödet till lokala brottsförebyggande aktörer tog Brå under 2016 fram en modell för ett metodstödsmaterial som utgår från en viss brottstyp. Under året arbetade vi med att ta fram fyra informationsblad för fyra brottstyper. Bladet innehåller information som är användbar när en brottstyp ska förebyggas, dels kortfattad fakta om själva brottstypen genom statistik och annan kunskap, dels information om vilka aktörer som har fakta om brottstypen som kan behövas när en lokal problembild tas fram. Dessutom innehåller informationsbladet exempel på hur man kan arbeta brottsförebyggande mot brottet. De första fyra bladen handlar om bostadsinbrott, personrån, klotter, och människohandel för arbetskraftsexploatering och tvångsarbete. Brottsbladet lanseras på Råd för framtiden 2017. Syftet med bladen är ge relevanta aktörer verktyg för att utveckla ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete.

ECPA

Sedan 1998 anordnar Brå en svensk uttagning för den europeiska tävlingen *European Crime Prevention Award* (ECPA) som i sin tur anordnas av European Crime Prevention Network (EUCPN). Tävlingen har ett årligt tema, som 2016 var organiserad brottslighet mot äldre, vilket är ett relativt snävt tema. Sannolikheten att hitta många olika projekt på temat var låg, så vi frångick den gängse metoden att genom ett juryförfarande i Sverige utse ett av många projekt som får representera Sverige i den europeiska finalen. Två projekt nominerades, varav endast ett motsvarade det efterfrågade temat. Det projekt som representerade Sverige i den europeiska finalen var *Försök inte lura mig*. Syftet med det är att förebygga bedrägeribrott mot äldre och projektet är ett samarbete mellan Polismyndigheten, Pensionärernas riksorganisation (PRO), SPF Seniorerna och Brottsofferjouren.

Pris till förebyggande arbete mot bedrägerier mot äldre

Projektet *Försök inte lura mig* syftar till att förebygga bedrägeribrott mot äldre och är ett samarbete mellan Polismyndigheten, Pensionärernas riksorganisation (PRO), SPF Seniorerna och Brottsofferjouren. Idag tilldelas projektet första pris i den svenska brottsförebyggande deltävlingen i European Crime Prevention Award. Den europeiska finalen blir i Slovakien i december.

I åldersgruppen 75–79 år har utsattheten för bedrägeri ökat från 0,7 procent 2005 till 1,4 procent 2014, enligt Brås nationella trygghetsundersökning, NTU.

Artikel publicerad på Brås webbplats bra.se/forebyggabrott

– Bedrägerier mot äldre är något som måste prioriteras, eftersom äldre är särskilt utsatta. För att försvåra för bedragare och stärka kunskapen hos de äldre har vi därför – tillsammans med PRO, SPF och Brottsofferjouren – skapat särskilda utbildningsträffar som gett riktigt bra respons. Vi är jättegglada över priset och det visar också på att det är viktigt att arbeta förebyggande ihop med andra aktörer mot den här typen av bedrägeribrottslighet, säger Mattias Falkbåge, gruppchef på Nationellt bedrägericenter vid Polismyndigheten.

De svenska vinnarna av ECPA 2016 tar emot priset från Brås generaldirektör Erik Wennerström. Fr.v. Mattias Falkbåge, Erik Wennsterström, Anna-Lena Tapper, Anders Olofsson.

Juryns motivering

"Försök inte lura mig" har på ett innovativt sätt arbetat för att öka medvetenheten hos äldre om hur de kan upptäcka och skydda sig mot bedrägeribrottslighet. Genom det framtagna utbildningsmaterialet, medföljande handledning och en bred samverkan har man möjliggjort spridande av kunskap och erfarenhetsutbyte avseende en brottstyp som ökar kraftigt, och där vissa typer av brott är särskilt inriktade mot äldre."

Samverkansprojektet *Försök inte lura mig* har bland annat tagit fram ett självinstruerande material bestående av tre instruktionsfilmer, som kan utgöra underlag för diskussion och information. Syftet är att de äldre ska få egen insikt och kunskap om hur de kan förebygga utsatthet för bedrägeribrott. Många av de äldre beskriver att de efter utbildningsträffarna känner sig säkrare på att upptäcka ett möjligt bedrägeriförsök och hur de då ska agera.

Priset i den svenska deltävlingen delas ut av Brås generaldirektör Erik Wennerström.

Vad är European Crime Prevention Award?

European Crime Prevention Award är en brottsförebyggande tävling som sedan 1998 årligen utser Europas bästa brottsförebyggande projekt/verksamhet. Årets tema är organiserad brottslighet mot äldre. Brå utser ett vinnande bidrag i den svenska deltävlingen. Det vinnande projektet representerar Sverige i den europeiska finalen, som i år avgörs i Bratislava (Slovakien) den 14–15 december.

Digitalt nätverk för brottsförebyggare

För två år sedan skapades en sluten grupp på en sociala medier-plattform för aktörer med ett strategiskt ansvar för brottsförebyggande arbete i ett område. Tanken var att prova en enkel form för erfarenhetsutbyte och kommunikation i vardagliga frågor som en person med ett sådant ansvar står inför. Det är också en plattform där Brå kan nå ut med det som händer och produceras på myndigheten. Gruppen består nu av 135 medlemmar. Under 2016 gjordes 74 inlägg i gruppen varav Brå stod för 34 och enskilda medlemmar för 40 inlägg.

Omvärldsbevakning och nätverkande

Brå vill ge lokala brottsförebyggande aktörer ett stöd som grundar sig på forskning och beprövad erfarenhet och samtidigt är anpassat till målgruppens förutsättningar och behov. Därför är det av största vikt att bedriva omvärldsbevakning och nätverka med aktörer som kan bidra med kunskaper och beskriva utgångspunkter för arbetet.

Strukturerad omvärldsbevakning

I cirka tre år har enheten för utveckling av brottsförebyggande arbete samlat skrivet material såsom forskning, myndighetsrapporter och handböcker samt muntligt material såsom föreläsningar, diskussioner vid möten och seminarier. Materialet samlas i en intern databas. Tanken är att vi lättare ska kunna dela erfarenheter och kunskaper och att arbetet ska bli mindre sårbart om någon exempelvis byter jobb. Det går också att ackumulera spaningarna i systemet så att omvärldsbevakningen visar på angelägna utvecklingsområden samt utvecklingsmöjligheter i det brottsförebyggande arbetet som kan vara användbara vid t.ex. verksamhetsplanering. Just nu finns cirka 200 så kallade ”spaningar” i databasen.

Studiebesök i lokala brottsförebyggande råd

Brås utredare gör också varje år flera studiebesök på lokala brottsförebyggande råd och deras möten. Utgångspunkten är att utredarna enbart ska besöka rådet för att ge Brå en bild av vad som är på dagordningen men oftast kombineras besöket med en förfrågan om att Brå ska föreläsa eller bidra på annat sätt. År 2016 gjordes sådana studiebesök bland annat i Spånga-Tensta, Sundsvall, Falköping, Skellefteå, Gotland och Älvkarleby.

Samverkan med polisen, ANDT-råd, styrgrupper m.fl.

Det finns behov av att samordna initiativ som riktar sig till den lokala nivån för att undvika det som kan kallas ”perspektivträngsel”, dvs. att samma person på den lokala nivån får ta emot olika budskap och direktiv från flera nationella aktörer. Detta beskrivs också tidigare i texten och i återrapporteringen av regeringsuppdraget. Ett exempel är att polisen utvecklar och bygger upp sitt stöd till det brottsförebyggande arbetet i den nya polisorganisationen samtidigt som Brå utvecklar sitt. Under 2016 träffades därför Brå, UC Syd och UC Nord⁴ fyra gånger för att dela information om pågående och kom-

⁴ Nationella operativa avdelningens två enheter som bl.a. ansvarar för det brottsförebyggande arbetet i storstad respektive landsbygd

mande aktiviteter samt utbyta erfarenheter och kunskap. Däremellan hade vi en kontinuerlig kontakt via e-post och telefon. Denna samverkan har varit helt nödvändig för att genomföra flera av de projekt som beskrivits ovan, t.ex. utbildningssatsningen. Brå har också haft en representant i styrgruppen för polisens arbete med att införa en modell för medborgarlöften.

Utöver detta har utbyte och samverkan skett även i andra sammanhang. Exempel är referensgruppen till nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, med kontinuerliga möten med myndigheter och institutioner såsom Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, MUCF, Statens medieråd, Socialstyrelsen, Segerstedtsinstitutet och Försvarshögskolan. Dessa möten har bidragit till ett nödvändigt utbyte gällande brottsprevention även i en bredare kontext.

Det nordiska samarbetsmötet 2016

De fem nordiska länderna (Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island) träffas årligen för att utbyta erfarenheter och diskutera aktuella frågor inom det brottsförebyggande området, och 2016 var det Sverige som stod värd för mötet. Den 14–16 september samlades tio representanter i Stockholm för att delta i årets möte. Minst en deltagare från varje land fanns med samt några (svenska) gäster som var inbjudna för att hålla föredrag och delta i diskussionerna. Varje år utses ett eller flera teman för sammankomsten. 2016 års tema var socialt utsatta områden och it-relaterad brottslighet.

Studiebesök i Botkyrka

Mötet med de nordiska aktörerna inleddes med en genomgång av respektive lands lägesbild när det gäller det lokala brottsförebyggande arbetet. Deltagarna diskuterade de frågor som är aktuella i respektive land, men också rådets olika organisatoriska förutsättningar och konsekvenserna av detta för det arbete man kan bedriva. Svenska Brå berättade om regeringens satsning på brottsförebyggande arbete och vad Brå hittills använt det utökade anslaget till. Därefter följde en liknande genomgång om de övriga ländernas arbete. Flera av organisationerna genomgår för närvarande omorganisationer eller andra typer av förändringar.

Den första dagen avslutades med ett studiebesök i Botkyrka, en kommun som dels finns upptagen på Polismyndighetens lista över särskilt utsatta områden, dels har ett väl fungerande samverkansarbete kring brottsförebyggande frågor. Kommunen presenterade sitt brottsförebyggande arbete, och kommun och polis presenterade sitt våldsförebyggande arbete som pågår i några högstadieskolor i kommunen (Mentors in Violence Prevention - MVP) samt arbetet mot våld i nära relationer och mot social oro. Arbetet sker i samverkan mellan kommun, polis och en del andra aktörer, och presentationen konkretiserade hur detta samverkansarbete går till.

Därefter följde en rundtur i kommunen, där samtliga deltagare visades runt i såväl bostadsområden som kommunens olika centrum. Ämnen som togs upp under rundturen var t.ex. trygghet och otrygghet på olika platser och kommunalt och privat ägande av byggnader i centrum samt hur den fysiska utformningen av miljön kan underlätta eller försvåra polisens arbete. Under hela dagen deltog även en grupp utredare från svenska Brå, som arbetar med ett projekt där man fokuserar på just särskilt utsatta områden. Syftet var att

få inblick i kommunens problembilder och arbetssätt, men även att knyta kontakter för sitt forskningsprojekt.

It-relaterad brottslighet

Dag två inleddes med en presentation av svenska Brå som redogjorde för systemet med brottskoder och utmaningarna med detta i relation till it-relaterad brottslighet. Detta åtföljdes av en gemensam diskussion där samtliga länder delgav sina erfarenheter.

Slutligen höll de två representanterna från Norge en presentation där de berättade om näthat och hur den problembilden ser ut i Norge. Även här delgav övriga länder sina erfarenheter och berättade hur man på olika sätt arbetar mot cyber bullying. Mötet avslutades med en summering och diskussion om kommande möte som kommer att äga rum våren 2017 på Island.

New York, Bratislava och Stockholm

Det mesta av Brås omvärldsbevakning om brottsförebyggande arbete går att göra vid ett skrivbord i Sverige. Under 2016 gjordes dock några resor för att inhämta exempel och erfarenheter om brottsförebyggande arbete. En årlig resa är inte så lång: till Södra Latin i Stockholm och det årliga kriminologisymposiet. Under hösten begav sig också en representant för Brå tillsammans med justitieministern och tjänstemän från justitiedepartementet till New York för en rad studiebesök. Ett av dem var på John Jay College för ett möte med David M. Kennedy, direktör för organisationen National Network for Safe Communities. David M. Kennedy är arkitekten bakom Operation Ceasefire, en brottsförebyggande strategi som ibland kallas ”pulling levers”. Med den fick man ner antalet gängrelaterade mord i Boston från i snitt 100 om året till 31 stycken år 1999. Strategin har i dag implementerats i städer över hela USA under namnet The Group Violence Intervention (GVI) och även utvärderats med lovande resultat av det internationella forskningsnätverket Campbell Collaboration. David Kennedy blev efter detta möte inbjuden att föreläsa på Råd för framtiden i Malmö i mars 2017 och kommer också att hålla en särskild workshop för beslutsfattare i Stockholm, Malmö och Göteborg.

Det svenska bidraget till Crime Prevention Award presenterades i december i Bratislava, och samtidigt pågick en europeisk best practice-konferens arrangerad av European Crime Prevention Network (EUCPN). Tema för 2016 års konferens var som nämnts organiserad brottslighet med äldre brottsoffer. Problembilden inom området ser relativt likartad ut i de europeiska länderna och flertalet av de presenterade projekten går ut på att förebygga bedrägerier där gärningspersonerna fokuserar på äldre personer. Ett exempel är det vinnande tjeckiska projektet där man arbetar brett med att utbilda pensionärer i hur de kan undvika att drabbas av brott. Men projektet arbetar också med att hjälpa äldre att bli mer aktiva i det civila samhället.

Artikel publicerad
på Brås webbplats
bra.se/forebyggabrott

Tjeckien vann European Crime Prevention Award 2016

Det tjeckiska projektet Senior Academy vann den brottsförebyggande tävlingen ECPA 2016.

Inom det vinnande projektet Senior Academy arbetar tjeckisk polis och andra samverkansaktörer med att informera och utbilda äldre personer om riskfaktorer och hur man kan skydda sig från att bli utsatt för brott. En annan viktig del av projektet är att uppmuntra och stödja att de äldre kan vara aktiva i lokalsamhället och sprida sina kunskaper till andra.

Temat för ECPA 2016 var "Organiserad brottslighet" med särskild inriktning på organiserad brottslighet mot äldre. Sveriges nominerade bidrag till tävlingen var projektet *Försök inte lura mig* som syftar till att förebygga bedrägeribrott mot äldre. Projektet är ett samarbete mellan Polismyndigheten, Pensionärernas riksorganisation (PRO), SPF Seniorerna och Brottsofferjouren.

Vad är European Crime Prevention Award?

European Crime Prevention Award är en brottsförebyggande tävling som sedan 1998 årligen utser Europas bästa brottsförebyggande projekt/verksamhet. Brå utser ett vinnande bidrag i den svenska deltävlingen. Tävlingen arrangeras på initiativ av det brottsförebyggande nätverket European Crime Prevention Network (EUCPN), som består av representanter för brottsförebyggande organisationer i EU-länderna. Nätverket stöds av EU-kommissionen.

Tävlingens syfte är att sprida kännedom om brottsförebyggande praktik mellan medlemsländer i Europa.

Erfarenheter från Brås utvecklingsarbete under 2016

Brås stöd till lokalt brottsförebyggande arbete 2016 gav erfarenheter som kan vara värdefulla att framföra. Brå har haft mer och närmare samarbete än vanligt med lokala funktioner, särskilt i projekten inom stöd i typkommuner och socialt utsatta områden. Det innebär en större möjlighet att uppfatta vad som är problematiskt och vad som behöver förbättras. I samband med starten av utbildningssatsningen genomfördes också en enkätstudie för att fastställa utgångspunkterna för en utbildning. Här beskrivs intryck från de utvecklingsprojekt som Brå drev under 2016.

Uthålligt arbete kräver kunskap och struktur

Även personer med lång erfarenhet av brottsförebyggande arbete har svårt att åstadkomma ett strukturerat och långsiktigt hållbart (uthålligt) analysarbete. De deltagande lokala aktörerna lyfte bland annat fram att det behövs mer kunskap om analysarbete som utgår från lägesbilden och sedan går över till att omvandla analysen till relevanta insatser. I studien som föregick utbildningssatsningen framkom resultat som bekräftade det som Brå avrapporterade i regeringsuppdraget *Förstärkt stöd till – och samordning av – det lokala brottsförebyggande arbetet*, nämligen att många kommuner lägger liten vikt vid kompetens och resurser när det gäller att samordna kommunens brottsförebyggande arbete.

Ytterligare en faktor som lyfts upp av de lokala aktörerna är att det ibland saknas mandat och förankring av genomförandet. Det måste med andra ord finnas en tydlig ledning av arbetet för att det ska ge hållbara resultat. Erfarenheter hittills visar att det är centralt att få tillstånd en struktur och ett arbetsätt som fungerar i vardagen utifrån de lokala förutsättningarna. De lokala aktörerna behöver hjälp med att göra rätt saker för att komma åt problem och nå resultat. Här kan Brå ge stöd i form av en struktur att arbeta efter.

Ökade ambitioner och befintliga resurser

Polisens förhöjda ambition med det brottsförebyggande arbetet märks tydligt på den lokala nivån. Denna ambitionshöjning möjliggör för polisen att vara drivande och utgöra en draghjälp i det brottsförebyggande arbetet, i samarbete med kommunerna. Det är dock svårt att hitta rätt nivå för samarbetet som tenderar att stanna vid övergripande frågor och informationsutbyte. Därför är det viktigt att också åstadkomma ett samarbete i det operativa arbetet.

Polisen arbetar på många håll aktivt för att inleda och förankra samverkan. År 2016 var det också ett högt tryck på att producera samverkansöverenskommelser och medborgarlöften. Samtidigt står polisen inför resursutmaningar och det finns många frågor som fortfarande är olösta, t.ex. när det gäller arbetet i glesbefolkade områden där en kommunpolis tillsammans med lokalpolisområdeschefen ska genomföra medborgardialoger i många kommuner

som omfattar en stor yta. Detta kan sammantaget innebära att de kommunala motparterna i samverkan får dubbla budskap om polisens ambitioner: å ena sidan en uttalad ambition att samverka och agera, å andra sidan vissa tecken på resursbrist i arbetet.

Även inom kommunerna finns ofta en stark politisk önskan om att myndigheterna ska samverka. Dock finns begränsat med resurser för att utföra både det strategiska och det operativa arbetet. Det blev tydligt under det gångna året med utmaningar när det gäller att skapa strukturer och organisation för arbetet, något som blir särskilt påtagligt i små kommuner med mindre resurser och ett litet rekryteringsunderlag. Det har varit svårt för kommunerna att avsätta resurser för arbetet, exempelvis i form av en kontaktperson eller samordnare för det förebyggande arbetet. Vid sjukskrivningar eller andra bortfall har funktionerna inte kunnat ersättas. Det problemorienterade och kunskapsbaserade arbetet får därmed ofta stå tillbaka för mer kortsiktiga eller symboliska satsningar.

Mötet mellan forskning och praktik

Våren 2016 ordnade Justitiedepartementet en hearing med forskare, och under den framkom att det finns mycket forskning som är viktig för det lokala brottsförebyggande arbetet och att Brå är en viktig länk mellan forskningen och de lokala aktörerna. Brå har beskrivit flera initiativ i den riktningen, t.ex. forskningsnätverket *Säkra platser* för situationell prevention som Brå finansierar och KTH arrangerar, men mer kan göras. Ett exempel är att skapa länkar från universitet och högskolor till det lokala arbetet för att göra arbetet mer kunskapsbaserat. Det kan vara utvärderingar som behöver utföras men det kan också gälla praktik för studenter som kan bidra till ett vitaliserat praktiskt arbete. Samtidigt kan kontakten med praktiken öka forskningens förståelse för de dagliga frågorna som ställs inom det brottsförebyggande arbetet.

En ny riktning i det brottsförebyggande arbetet

I budgetpropositionen för 2017 skriver regeringen att samhällets brottsförebyggande arbete behöver utvecklas och att förutsättningar ska skapas för att ett kunskapsbaserat och effektivt brottsförebyggande arbete ska bedrivas i hela landet. Satsningen som regeringen vill göra har flera delar. Den första gäller den förstärkning av Brå som skedde redan i budgeten för 2016:

- Brottsförebyggande rådet skapar en nationell stöd- och samordningsfunktion.
- En nationell brottsförebyggande samordnare ska tillsättas.
- Ett nytt nationellt brottsförebyggande program ska tas fram.
- Regionala brottsförebyggande samordnare inrättas vid länsstyrelserna.

De regionala samordnarna ska enligt budgetpropositionen höja den kommunala förmågan att arbeta brottsförebyggande och trygghetsskapande samt öka förutsättningarna för ett mer effektivt brottsförebyggande arbete som är hållbart på lång sikt. Även det nationella brottsförebyggande programmet ska skapa sådana förutsättningar men med sikte på alla samhällssektorer.

I december 2016 utfärdades förordningen till länsstyrelserna om regional samordning inom det brottsförebyggande området. I förordningen anges att länsstyrelserna ska bidra till att minska brottsligheten och öka tryggheten i länet genom att

- stödja utvecklingen av ett kunskaps- och problembaserat lokalt och regionalt brottsförebyggande arbete
- bidra till att samarbete och erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer utvecklas på lokal och regional nivå för att förebygga brott
- stödja kompetensutveckling och gemensamma tvärssektoriella utbildningsinsatser inom det brottsförebyggande området
- stödja och initiera kommunöverskridande brottsförebyggande åtgärder.

Länsstyrelserna ska också årligen, senast den 15 februari, lämna en redovisning till Brottsförebyggande rådet av det lokala och regionala arbete som har bedrivits inom respektive län. Brottsförebyggande rådet ska meddela närmare föreskrifter om redovisningen. Förordningen trädde i kraft 1 januari 2017.

Referenser

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016). *Stöd till avhoppare från kriminella grupperingar. En nationell kartläggning*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2015). *Förstärkt stöd till – och samordning av – det lokala brottsförebyggande arbetet*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Budgetpropositionen 2016. Stockholm: Regeringskansliet.

Försvarshögskolan (2015). *Förebyggande av våldsbejakande extremism på lokal nivå. Exempel och lärdomar från Sverige och Europa*. Stockholm: Försvarshögskolan.

Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism (2016). *Nationell strategi mot våldsbejakande extremism*. Stockholm: Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism.

Polismyndigheten (2017) *Årsredovisning 2016*. Stockholm: Polismyndigheten.

Polismyndigheten (2016). *Iakttagelser av första generationens medborgarlöften. Fokusområde, åtgärder/aktiviteter och kvalitet*. Malmö: Polismyndigheten, nationella operativa avdelningen, utvecklingscentrum Syd.

Regeringskansliet (2015). *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*. Regeringens skrivelse 2015/16:86. Stockholm: Regeringskansliet.

Statens offentliga utredningar, SOU 2016:92. *Värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Nationell samordning och kommunernas ansvar*. Delbetänkande av utredningen En nationell samordnare för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Stockholm: Statens offentliga utredningar.

Statskontoret (2016). ”Brottsförebyggande arbete mot ungdomsbrottslighet”, fallstudie 3 i bilaga 2 till rapporten *Utvecklad styrning – om sammanhållning och tillit i förvaltningen* (2016:26). Stockholm: Statskontoret.

Produktion:
Brottsförebyggande rådet
Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-527 58 400, e-post info@bra.se
Brå på internet www.bra.se

Omslagsillustration: Susanne Engman
Layout: Ordförandet AB

© Brottsförebyggande rådet 2017
URN: NBN: SE: BRA-700

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention
BOX 1386/TEGNÉRGATAN 23, SE-111 93 STOCKHOLM, SWEDEN
TELEFON +46 (0)8 527 58 400 • FAX +46 (0)8 411 90 75 • E-POST INFO@BRA.SE • WWW.BRA.SE